

Dagstidningars syn på revisorers roll i
affärsskandaler – bidrar de till
förväntningsgapet?
En innehållsanalys av nyhetsartiklar om två
affärsskandaler

Janina Östdahl

Pro gradu-avhandling i redovisning och styrning
Handledare: Thomas Carrington
Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi
Åbo Akademi
2022

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR SAMHÄLLSVETENSKAPER OCH EKONOMI

Abstrakt för pro gradu-avhandling

Ämne: Redovisning och styrning	
Författare: Janina Östdahl	
Titel: Dagstidningars syn på revisorers roll i affärsskandaler – bidrar de till förväntningsgapet? En innehållsanalys av nyhetsartiklar om två affärsskandaler	
Handledare: Thomas Carrington	
Abstrakt: <p>Revisorer arbetar med att granska bokslut och ge en revisionsberättelse där det framgår om bokslutet visar en väsentligt rättvisande bild av företagens resultat och ekonomiska ställning på bokslutsdagen. Revisionsberättelsen och det reviderade bokslutet använder intressenter som underlag för sina ekonomiska beslut om att exempelvis investera i företaget. Intressenter verkar ofta tro att ett reviderat bokslut inte kan innehålla något som helst fel, vilket är en felaktig uppfattning. Detta missförstånd mellan revisorers uppfattning om vad som ingår i deras arbete och intressenternas uppfattning om revisorernas ansvar för bokslutet kallas förväntningsgapet i revision.</p> <p>Syftet med den här pro gradu-avhandlingen är att analysera hur dagstidningar bidrar till skapandet och upprätthållandet av förväntningsgapet. Forskningsfrågan lyder således: Bidrar mediernas framställning av revisorers roll i affärsskandaler till förväntningsgapet? För att besvara forskningsfrågan har tidningsartiklar om två stora affärsskandaler granskats genom innehållsanalys. Affärsskandalerna i fråga är Wells Fargo-bankskandalen och HP-Autonomy-skandalen. I denna avhandling har tiotals artiklar från tre ledande engelskspråkiga tidningar analyserats.</p> <p>I de artiklar som analyserats i avhandlingen kan ungefär en tredjedel anses bidra till förväntningsgapet och enligt avhandlingens resultat är det sannolikt att tidningsartiklar skapar och upprätthåller förväntningsgapet i revision. Genom att exempelvis utelämnat information om revisorns ansvar enligt revisionsstandarderna, kan artiklarna förmedla en felaktig bild av revisorns prestation till läsarna. Artiklar där journalisten inte motiverat sina påståenden om varför revisionen gått felaktigt till kan också anses bidra till förväntningsgapet i revision.</p>	
Nyckelord: förväntningsgapet i revision, Wells Fargo, Hewlett-Packard, Autonomy, media, tidningsartiklar	
Datum: 18.12.2022	Sidoantal: 54

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion	1
1.2	Problemformulering, syfte och forskningsfråga	2
2	Bakgrund	3
2.1	Revisorns lagstadgade roll	3
2.1.1	Revisorns roll enligt AS	4
2.1.2	Revisorns roll enligt ISA	6
2.2	Wells Fargo-skandalen	8
2.2.1	Revisionen i företaget	9
2.3	Hewlett-Packard-Autonomy-skandalen	11
2.3.1	Revisorerna i företaget	11
3	Tidigare forskning	13
3.1	Förväntningsgapet i revision	13
3.2	Att minska förväntningsgapet	16
3.3	Positiva och negativa aspekter av förväntningsgapet	19
3.4	Medias roll som opinionsbildare i samhället	20
3.5	Medias syn på affärsskandaler i tidigare forskning	22
4	Forskningsdesign	27
4.1	Teori	27
4.2	Metod och sampel	29
5	Resultat	34
5.1	Bristfällig prestation	35
5.2	Bristfälliga standarder	39
5.3	Oskäliga förväntningar	41
6	Diskussion	45
7	Sammanfattning och slutsatser	53
	Källor	55
	Källor för data	63

1 Inledning

1.1 Introduktion

Dagstidningar och media skriver med jämna mellanrum om stora affärsskandaler där företag har manipulerat sina bokslut för att förbättra resultatet och lönsamheten. I vissa fall har bedrägerierna gått obemärkt förbi myndigheterna, revisorerna och allmänheten i flera år. I nyheterna diskuteras ofta revisorernas roll i skandalerna. Hur revisorns roll i affärsskandalerna presenteras varierar mycket och beroende på hur nyheter presenteras kan mottagaren påverkas på olika sätt.

I den här avhandlingen ligger fokus på förväntningsgapet i revision (en: expectation gap), som alltså i korthet innebär skillnaden mellan vad allmänheten förväntar sig av revisorer och vad revisorerna anser att deras uppgift är (The Cohen Commission, 1978). Sättet media formulerar nyheter om affärsskandaler kan bidra till att förväntningsgapet fortsätter att existera, i och med att människor som läser nyheterna formar sig en åsikt om revisorernas roll i skandalen som kan skilja sig ifrån den lagstadgade rollen (Cohen, Ding, Lesage och Stolowy, 2017).

Avsikten med den här avhandlingen är att ta reda på hur dagstidningar beskrivit revisorernas roll i affärsskandaler och ifall beskrivningen indikerar på oskäliga förväntningar på revisorerna som kan bidra till förväntningsgapet. I avhandlingen analyseras tidningsartiklar om två stora affärsskandaler: den amerikanska Wells Fargo-bankskandalen och den amerikansk-brittiska Hewlett-Packard-Autonomy-affärsskandalen (förkortas herefter HP-Autonomy-skandalen). Artiklarnas innehåll kommer att diskuteras i ljuset av förväntningsgapet, det vill säga hur framställningen av revisorernas roll skiljer sig från den lagstadgade rollen. Tidningsartiklar från tiden efter att skandalerna avslöjades används som empiriskt material i avhandlingen.

1.2 Problemformulering, syfte och forskningsfråga

Förväntningsgapet är ett fenomen som påverkar revisionsbranschen negativt genom att försämra den lagstadgade revisionens ställning i samhället (Ruhnke och Schmidt, 2014). Förväntningsgapet bidrar till bland annat dåligt rykte för revisionsbranschen och sänker dess trovärdighet. Fenomenet blir tydligt då en affärsskandal avslöjas, eftersom företagens felaktiga agerande många gånger tolkas som revisorernas fel (Olojede, Asiriwa och Usman, 2020). Allmänheten bildar ofta sin uppfattning om revision från bland annat tidningars sätt att skriva om revisorer och revisionsbranschen (Ruhnke och Schmidt, 2014).

Det finns gott om forskning kring själva förväntningsgapet, och det går också att hitta forskning om hur dagstidningar rapporterar om skandaler (se exempelvis Jiang och Shen, 2017; Clemente och Gabbioneta, 2017). Hur nyhetsrapporteringen bidrar till förväntningsgapet finns det ändå inte mycket forskning kring, fastän det är känt att media påverkar människors åsikter i hög grad. Exempelvis har Cohen et al. (2017) studerat medias bidrag till förväntningsgapet inom revision. De har forskat i hur media skrivit om 40 affärsskandaler mellan år 1992 och 2011. Studiens resultat var att medias sätt att skriva om affärsskandaler kan bidra till att upprätthålla förväntningsgapet. Cohen et al.:s (2017) studie diskuteras noggrannare i underkapitel 3.5. Vi vet alltså att ett förväntningsgap i revision existerar, men inte så mycket om hur det uppstår och upprätthålls. Min avhandling kommer att bidra till att svara på det genom att granska tidningsartiklar om två nyare skandaler som ägt rum efter år 2011. Därmed kommer avhandlingens fokus ligga på medias inverkan på förväntningsgapet under 2010-talet.

Det som jag genom avhandlingen kommer att forska i är hur tidningarna framställer de externa revisorernas roll i den amerikanska Wells Fargo-skandalen och i den amerikansk-brittiska HP-Autonomy-skandalen. Detta är intressant eftersom det å ena sidan finns lagar och standarder kring vilken roll och vilket ansvar revisorer ska ta i sitt arbete. Å andra sidan finns förväntningsgapet som är intressenters, medias och andra utomståendes antaganden om vad revisorer ska klara av och ta ansvar för (The Cohen Commission,

1978). Med innehållsanalysen, som avhandlingen bygger på, vill jag ta reda på om tidningars sätt att framställa revisorers roll bidrar till förväntningsgapet. För att avgränsa omfattningen, kommer jag endast ta med artiklar som handlar om två skandaler: Wells Fargo-skandalen och HP-Autonomy-skandalen. Innehållsanalysen kommer att luta mot det kvalitativa hållet, eftersom det blir en jämförande analys av innehållet i artiklarna.

Syftet med avhandlingen är att analysera hur dagstidningar bidrar till skapandet och upprätthållandet av förväntningsgapet. Det finns nämligen lagar och regler om vilka uppgifter som ingår i en revisors arbetsroll och vilka frågor revisorer är skyldiga att ansvara över. Men å andra sidan finns också förväntningsgapet som skiljer den lagstadgade synen på revisorer från allmänhetens syn. Dagstidningar är centrala aktörer då det kommer till att förmedla information till allmänheten och bidra till att forma människors åsikter.

Forskningsfrågan i avhandlingen är: Bidrar mediernas framställning av revisorers roll i affärsskandaler till förväntningsgapet?

2 Bakgrund

I det här kapitlet kommer revisornas lagstadgade roll enligt amerikanska och europeiska principer att gås igenom. Bakgrund om de två affärsskandalerna som avhandlingen fokuserar på, det vill säga Wells Fargo-skandalen och HP-Autonomy-skandalen, presenteras också i kapitlet.

2.1 Revisornas lagstadgade roll

Avhandlingens fokus kommer att vara på Wells Fargo-skandalen som ägde rum i USA mellan år 2002 och 2016 och HP-Autonomy-skandalen som avslöjades 2011. Därför

kommer revisorers lagstadgade roll enligt de amerikanska AS-standarderna att gå igenom i det här underkapitlet. ISA-standarderna som är den europeiska motsvarigheten till de amerikanska standarderna, beskrivs också i detta underkapitel. Detta för att HP-Autonomy-skandalen delvis är kopplad till Europa i och med att företaget Autonomy ursprungligen är från Storbritannien.

2.1.1 Revisorns roll enligt AS

I USA används olika revisionsstandarder beroende på om företaget som revideras är börsnoterat eller inte. Revisorer som granskar börsnoterade bolag ska följa Auditing Standards (AS-standarderna), medan revisorer som granskar icke-börsnoterade bolag ska följa Statement on Auditing Standards (SAS). Båda regelverken är utarbetade från Generally Accepted Auditing Standards (GAAS) (Universalcpareview, u.å.). Det är Auditing Standards Board, som är en del av American Institute of Certified Public Accountants, förkortat AICPA, som tagit fram GAAS (Gantz, 2013). AS-standarderna har tagits fram av Public Company Accounting Oversight Board¹, förkortat PCAOB (PCAOB, u.å.-b).

AS-standarderna kommer att gå igenom till näst, eftersom både Wells Fargo och Hewlett-Packard är amerikanska börsnoterade bolag och därmed ska deras revisorer följa AS-standarderna (Hewlett Packard Enterprise, u.å; Nasdaq, 2022). AS-standarderna är indelade i fem större helheter: allmänna revisionsstandarder, revisionsförfaranden, revisorns rapportering, frågor gällande federala värdepapperslagar samt andra revisionsfrågor. Tabell 1 nedan redogör för dessa.

¹ En amerikansk statlig myndighet som kontrollerar revisionsbranschen i landet. Bland annat reglerar den revisionsbolag och hur revisorer ska utföra revision. PCAOB har också mandat att bestraffa t.ex. revisorer som inte har följt de gällande lagarna och reglerna för ett revisionsuppdrag. (PCAOB, u.å.-a)

Tabell 1: AS-standarderna

Standard	Namn	Sammanfattning av standarderna
1000–1300	General Auditing Standards	<ul style="list-style-type: none">- Revisorn ska ta ställning till om de finansiella rapporterna följer Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)- Revisorns utbildning (behörighet)- Oberoende
2100–2900	Audit Procedures	<ul style="list-style-type: none">- Planering och utförande av arbetet- Ta ställning till revisionsrisken- Tillräckligt med bevismaterial
3100–3300	Auditor Reporting	<ul style="list-style-type: none">-Ställningstagande om bokslutet följer GAAP-Uttalande om brister i informationen-Ställningstagande till hela bokslutet- Datering av revisionsberättelsen; får inte dateras i förväg
4101–4105	Matters Relating to Filings Under Federal Securities Laws	<ul style="list-style-type: none">- Ledningen bär ansvaret över de finansiella rapporterna som lämnats in i enlighet med de federala värdepapperslagarna- Revisorns ansvar är lika som i andra typer av granskningar
6101–6115	Other Matters Associated with Audits	<ul style="list-style-type: none">- Revisorns uppgifter och ansvar då det kommer till att rapportera till exempelvis försäkringsgivare

AS-standarderna reglerar bl.a. revisorns ansvar och oberoende ställning. Standarderna förutsätter också att revisorn visar omsorg i sitt arbete. Revisorn ansvarar över att planera och utföra revisionen för att kunna ge ett utlåtande om ifall de finansiella rapporterna med rimlig säkerhet inte innehåller väsentliga fel. Revisorn måste exempelvis ta ställning till hurdan revisionsrisk som råder i företaget hen granskar för att kunna ta ställning till om bokslutet är väsentligen rätt eller inte. Enligt standarderna ska revisorn planera revisionen, och i planeringen ingår bland annat att fastställa väsentlighetsgränserna² för revisionen i fråga. Regler kring att revisionen ska dokumenteras i enlighet med AS-standarderna är ett krav och det förutsätts att det ur dokumenteringen går att se hur revisorn granskat, när granskningen skett och vad revisorn kommit till för resultat. Hur revisionsberättelsen ska vara utformad finns det också regler om i AS-standarderna (PCAOB, u.å.-b).

2.1.2 Revisorns roll enligt ISA

I Europa ska revisorerna följa ISA-standarderna som är motsvarigheten till de amerikanska och AS- och GAAS-standarderna. ISA är en förkortning av International Standards on Auditing. Till innehållet är ISA-standarderna och AS-standarderna rätt lika.

Det finns 36 olika ISA-standarder, men ISA 200 (övergripande mål för den oberoende revisorn), 240 (revisorns ansvar gällande bedrägeri) och 315 (att identifiera och bedöma risker) är de mest relevanta för den här avhandlingen, eftersom avhandlingen diskuterar revisorns ansvar i affärsskandaler. Enligt ISA 315 ska revisorn förstå riskerna som finns i ett företags affärsverksamhet och bedöma hur företaget arbetar med att minska riskerna. Revisorn ska också bedöma om det finns risk för bedrägeri eller att ledningen åsidosätter

² Väsentlighetsvärden innebär värden som baserar sig på exempelvis en bokslutspost såsom omsättning eller balansomslutning. Revisorn räknar ut väsentlighetsvärden för varje enskild kund för att kunna planera vilka bokslutsposter som behöver granskas och vilka fel som är så små att de inte behöver utredas noggrannare. Väsentliga fel är sådana som kan tänkas inverka på intressenters ekonomiska beslut som tas baserat på bokslutsinformationen. (PRH, 2021)

kontroller. Ifall revisorn bedömer att dylika risker finns, ska revisorn planera och genomföra revisionen för att granska detta. Dessutom ska riskerna delges till ledningen. Enligt ISA 240 är det ledningen som bär ansvaret över att förebygga bedrägeri och ledningen ansvarar också för att hitta bedrägeri. Likande regler om ledningens ansvar finns också i amerikanska AS-standard 1001. Revisorn ska med hjälp av ett uppdragsgivarbrev få ett skriftligt uttalande från ledningen att de bär ansvaret för att de finansiella rapporterna är fria från väsentliga fel och att de är medvetna om sitt ansvar (International Federation of Accountants, IFAC, 2009b).

Liksom i de amerikanska AS-standarderna står det också i ISA-standarderna att revisorn å sin sida bär ansvar för att med rimlig säkerhet kunna försäkra sig om att de finansiella rapporterna inte innehåller väsentliga fel, oavsett vad felen beror på. Detta görs genom att bedöma risken för väsentliga fel i bokslutet och genom att planera och genomföra revisionen i enlighet med gällande standarder och så att revisorn har tillräckligt med revisionsbelägg. Det finns ändå alltid en risk för att alla väsentliga fel inte upptäcks av revisorn, fastän revisorn skulle ha följt gällande standarder då hen planerat och utfört revisionen.

Revisorn ska också under hela revisionen använda professionell skepticism. Om revisorn upptäcker ett väsentligt fel i bokslutet ska hen också bedöma ifall det kan bero på bedrägeri eller ifall det är ett misstag. Liknande finns också reglerat i AS-standard 2401. Om revisorn anser att det kan vara fråga om bedrägeri, ska det kommuniceras till myndigheter. Enligt ISA 200 kan revisorn lita på att dokument som hen får av sin kund är äkta och pålitliga, ifall det inte framkommit någon orsak för revisorn att tro annat (IFAC, 2009a).

2.2 Wells Fargo-skandalen

Wells Fargo är en av de äldsta och var en av de största amerikanska bankerna (Antonacopoulou, Bento och White, 2019; Payne och Foreman, 2021). Till dess kundkrets hör många olika typer av kunder: konsumenter, företag och investeringsbolag (Witman, 2018). Efter finanskrisen 2008 var det många banker som hade problem med sin verksamhet, men utåt sett verkade Wells Fargo inte ha några problem med att hålla i gång sin verksamhet. År 2016 hade de den bästa räntabiliteten på eget kapital bland de amerikanska bankerna, och bankens tillväxt var i övrigt också mycket snabb (Antonacopoulou et al., 2019).

Samma år som de satte rekordet för räntabilitet på eget kapital åkte de emellertid fast för en omfattande affärsskandal (Antonacopoulou et al., 2019). Skandalen handlade om att förbättra bankens försäljningssiffror och därmed också göra ett bättre resultat och förbättra lönsamheten. Bankens ledning och särskilt Wells Fargos vd, John Stumpf, var fast beslutet att banken skulle sälja mer och fler produkter till sina kunder. Målet var att varje kund skulle äga minst åtta av bankens produkter, i enlighet med vd:ns slagord "eight is great". Produkterna som banken sålde var allt ifrån bankkonton till kreditkort och andra tjänster (Witman, 2018). Bankpersonalen hade öppnat konton och aktiverat kreditkort åt redan existerande kunder utan deras tillåtelse eller vetskap. De hade också flyttat kunders pengar utan lov och dessutom skapat nya kundnummer åt påhittade personer. Detta hade de gjort för att nå upp till de försäljningsmål som ledningen hade satt upp. Enligt The New York Times pågick försäljningsbedrägeriet från år 2002 fram till år 2016 då Wells Fargo åkte fast för sitt handlande. Det var med andra ord de som jobbade längst ner i bankens hierarki som fick utföra de olagliga handlingarna medan ledningen satte allt striktare försäljningskrav på dem för att ytterligare sälja mer. Försäljningsmålen ansågs vara ouppnåeliga och därför började personalen använda sig av olagliga medel för att försöka nå upp till dem. Bankpersonal avskedades sedan ifall någon kund kom med klagomål om att de inte velat ha ett nytt konto eller motsvarande (Flitter, 2020).

Som straff för dessa bedrägerier och sitt felaktiga agerande fick banken betala tre miljarder amerikanska dollar i böter. I boten på tre miljarder dollar ingår en fond på en halv miljard dollar som ska ersätta investerare för att de blivit lurade att bankens verksamhet gått bättre än den i verkligheten har gjort (Flitter, 2020).

2.2.1 Revisionen i företaget

Enligt Stridharan och Hadley (2018) var ett av de främsta problemen i revisionen och övervakningen av Wells Fargo att företagets vd John Stumpf också var ordförande i företagets styrelse. Styrelsen är det organ i ett företag som ansvarar bland annat över riskhanteringen och strategin. Det finns forskning kring hur ledarskapet påverkas av att vd:n sitter i styrelsen och olika teorier tar fasta på olika effekter av detta. Forskare har hittat samband mellan att riskhanteringen, självständigheten och övervakningen blir bättre då posten som styrelseordförande och vd inte innehas av samma person. Andra forskare betonar att flexibiliteten och målmedvetenheten i ledarskapet förbättras av att vd:n är en del av styrelsen (Duru, Iyengar och Zampelli, 2016). Fastän det finns både positiva och negativa aspekter med att vd:n har makt över styrelsen, tar de inte ut varandra. De negativa sidorna har att göra med att styrelsens självständighet och riskhantering försvagas, vilket också var fallet i Wells Fargo-skandalen (Sridharan och Hadley, 2018). Det positiva utfallet, det vill säga ledningens ökade effektivitet, väger inte upp för de negativa sidorna i Wells Fargo-fallet.

Den amerikanska lagen Sarbanes-Oxley Act (SOX) från år 2002 kräver att det finns interna kontroller i företag och att deras effektivitet och funktionalitet följs upp och rapporteras om på årlig basis. SOX upprättades för att skydda investerare och anställda för ekonomiskt bedrägeri efter att många ekonomiska kriser ägt rum i amerikanska företag kring millennieskiftet. De interna revisorerna har i uppgift att övervaka att processerna för riskhantering och andra interna kontroller följs och fungerar i företag. Förutom de interna revisorerna har också ledningen, liksom styrelsen och revisionskommittén, ett stort ansvar i övervakningen. Också de externa revisorerna behöver förstå företagets kontroller i och

med att de går igenom bokslutet och bakgrundsmaterial till bokslutet (Sridharan och Hadley, 2018). De behöver försäkra sig om att materialet som bokslutet bygger på inte kan manipuleras eller innehålla fel som grundar sig på problem i de interna kontrollerna (IFAC, 2019).

I de internationella revisionsstandarderna (ISA) finns också liknande regler. I exempelvis den aktuella ISA 315 R-standardens³ finns det fastställt att den externa revisorn ska beakta och förstå revisionsobjektets interna kontroller och risker i dem. Att förstå IT-kontroller har i och med ISA 315 R betonats allt mer, och att förstå ett företags IT-miljö hänger ihop med att försäkra sig om att de IT-program som företaget använder sig av i bokföringen fungerar ändamålsenligt och korrekt (IFAC, 2019). Det här gör i sin tur att risken för fel i bokslut blir mindre.

Enligt Sridharan och Hadley (2018) är det framför allt attityden från ledningen som spelar en viktig roll i att sätta prägel på hur etiska aspekter följs i företag. Eftersom Wells Fargos vd John Stumpf betonade vikten av att konstant sälja mer, blev också trycket på arbetstagarna hårt. Företagskulturen i Wells Fargo blev hård och oetiska metoder togs i bruk, vilket ledningen inte verkade ha något emot. Utgången blev att miljoner olagliga konton öppnades utan kundernas medvetande. Detta hade en positiv inverkan på aktiekursen, och investerare och andra intressenter blev lurade av den tillspetsade framgången (Sridharan och Hadley, 2018). Förutom det som nämnts ovan, blev dessutom många av företagets kunder stulna på sina identiteter, vilket ledde till svårigheter för dem att få bland annat lån beviljade Elson och Ingram (2018).

En styrelse var företagets vd inte innehaft ordförandeposten samt en fungerande intern revision hade eventuellt kunnat förhindra skandalen. Dessutom hade en humanare ledarstil högre upp i företaget kunnat påverka utfallet för Wells Fargo och dess kunder och arbetstagare (Sridharan och Hadley, 2018). Kizil och Kaşbaşı (2018) har istället kommit fram till att en självständig administrativ myndighet skulle behövas för att övervaka och

³ Gäller revision av finansiella rapporter där räkenskapsperioden börjat 15.12.2021 eller senare (IFAC, 2019)

kontrollera revisionsbranschen. Detta skulle vara en förebyggande åtgärd för att hindra framtida affärsskandaler. Författarna betonar också revisorers etik och moral som grundläggande byggstenar för att kunna utföra arbetet korrekt.

2.3 Hewlett-Packard-Autonomy-skandalen

Autonomy Corporation PLC var ett brittiskt företag som i huvudsak framställde och sålde mjukvara. Det var ett av de främsta teknologiföretagen i Storbritannien i början av 2000-talet. År 2011 köptes företaget upp av det amerikanska bolaget Hewlett-Packard för ca 11 miljarder dollar. Ungefär ett år senare skrev HP ner över 8 miljarder dollar av goodwill och immateriella tillgångar, varav 5 miljarder kunde kopplas till Autonomys felaktiga bokföring av intäkter och företagets övervärderade försäljningsmarginaler (BBC, 2022). I samband med nerskrivningen stämde HP Autonomys vd Mike Lynch. HP påstod att Autonomy med flit förvrängt sina finansiella rapporter och att Autonomys förvärvsvärde därför hade värderats för högt. Autonomy å sin sida menade att HP försummat sin besiktningsskyldighet av Autonomy före förvärvet (Stewart, 2012). En rättegång inleddes i och med stämningsansökan och domslutet om att Mike Lynch förvrängt Autonomys finansiella rapporter kom år 2022 (BBC, 2022).

2.3.1 Revisorerna i företaget

Det som fått mycket uppmärksamhet gällande HP-Autonomy-skandalen är de alla fyra Big Four⁴-revisionsföretagens inblandning i skandalen. Deloitte var Autonomys externa revisor då skandalen ägde rum och har fått kritik för att ha erbjudit både revisionstjänster och andra tjänster till sin kund. Det här har särskilt i amerikansk press ansetts försämra Deloittes oberoende ställning som revisor. Enligt de amerikanska revisionsstandarderna

⁴ Deloitte, EY, KPMG och PwC

är det inte möjligt att samma företag är både extern revisor och konsult till sin kund, men i Europa är det här inte lika strikt reglerat (Kleinman, Lin och Palmon, 2014).

Innan förvärvet gav Deloitte en ren revisionsberättelse till Autonomy, vilket innebär att inget materiellt fel hade hittats i bokslutet som skulle behöva understrykas i revisionsberättelsen. HP hade i samband med förvärvet anlitat KPMG för att göra företagsbesiktning av Autonomy. I KPMG:s granskning hittades inget utstickande i Autonomys verksamhet eller bokslut. Inte heller HP:s revisor EY hittade något fel med förvärvsvärdet då de granskade HP:s bokslut samma år som förvärvet verkställdes. Senare då HP fått tips om att något verkade vara fel i Autonomys bokföring anlidade de PwC för att granska fallet (Kleinman et al., 2014). Med andra ord var alla de största revisionsföretagen i världen involverade, och bland annat har Norris (2012) lyft fram att det eventuellt kan handla om att revisionsföretagen har kommit till de slutsatser som de har gjort beroende på vad deras betalande kund velat ha (Norris, 2012). Detta är ändå något som inte har kunnat bevisas genom forskning.

Det som varit den främsta orsaken till att KPMG i samband med företagsbesiktningen inte märkt av några problem i Autonomys finansiella rapporter är enligt forskare troligen skillnaderna mellan revisionsstandarderna som används i Storbritannien och USA. Kleinman et al. (2014) har ändå poängterat att ett revisionsföretag som KPMG borde ha kunnat beakta både de europeiska och amerikanska standarderna i granskningen. De lyfter också problematiken kring att Big Four-företagen är ”too few to fail”, i och med att de fyra tillsammans dominerar hela världens revisionsmarknad. En annan aspekt som Kleinman et al. (2014) betonar är att revisorer som jobbar inom exempelvis KPMG i USA hör till samma koncern som någon som jobbar för KPMG i Storbritannien, men att de ändå tenderar att främst jobba enligt de nationella standarderna i det land de jobbar i. Det här kan förklara varför KPMG:s revisorer inte märkte att Autonomy förvrängt sina försäljningssiffror. Autonomy hade bland annat bokat försäljning av datorer och annan hårdvara som försäljning av värdefullare mjukvara. Dessutom hade de intäktsfört kostnader för sålda varor som marknadsföringskostnader (Kleinman et al., 2014). Förutom att de amerikanska standarderna har strängare regler kring vilka tjänster en revisor får

utföra, har de också tydligare regler kring intäktsredovisning än de standarder som används i Europa (Norris, 2012).

3 Tidigare forskning

I det här kapitlet kommer tidigare forskning om förväntningsgapet inom revision att presenteras. Först kommer olika definitioner av fenomenet förväntningsgap att diskuteras. Detta på grund av att det finns flera definitioner av begreppet och för att klargöra vilken definition som avhandlingen kommer att bygga på. Sedan kommer också orsakerna till att ett förväntningsgap uppstår tillsammans med dess positiva och negativa aspekter att gås igenom. Därutöver kommer åtgärder som kan tas till för att minska gapet presenteras. Efter det här kommer tidigare forskning om hur media har framställt affärsskandaler att redogöras för.

3.1 Förväntningsgapet i revision

Förväntningsgapet i revision betyder att åsikterna kring vad som hör till revisorers arbetsuppgifter skiljer sig åt mellan intressenterna och revisorerna själva. Det är framför allt revisorernas ansvar för att hitta bedrägerier samt vad som ska förmedlas till intressenterna i revisionsberättelsen som skapar meningsskiljaktigheter revisorerna och intressenterna emellan. Förväntningsgapet uppstår med andra ord av att åsikterna om vad som anses höra till revisorers ansvarområde inte är helt entydiga (Koh och Woo, 1998; Kassem och Higson, 2012). Orsaken till att gapet finns i just revisionsyrket är för att intressenterna har höga förväntningar på den lagstadgade revisionen. Detta på grund av att resultatet från revision påverkar intressenternas och framför allt investerarnas ekonomiska beslut på ett direkt sätt (Ruhnke och Schmidt, 2014).

Definitionen av begreppet förväntningsgap kan variera något, beroende på vem man frågar. Carl Liggio, som först myntade begreppet i början av 1970-talet, menade att skillnaden mellan vad den oberoende revisorn och användaren av bokslutet förväntar sig för nivå av prestation utgör förväntningsgapet (Liggio, 1975). The Cohen Commission utvidgade begreppet år 1978 genom att lägga till att gapet kan uppstå också av ”allmänhetens förväntningar och behov och vad revisorer kan och rimligen borde förvänta sig att åstadkomma” [egen översättning]. Dessa definitioner är det som man brukar mena då man talar om förväntningsgapet i revision, men det finns också andra definitioner av begreppet som varierar något från Liggios (1975) och The Cohen Commissions (1978) definitioner. De kommer ändå inte att gås igenom närmare i den här avhandlingen.

Det finns empiriska bevis för att ett förväntningsgap existerar i verkligheten och att det är ett större fenomen än vad man kanske vid första anblick skulle kunna tro. Det har gjorts mycket forskning om förväntningsgapet, och till näst kommer några av studierna att presenteras närmare.

Koh och Woo (1998) lyfter fram Barons, Johnsons, Searfoss och Smiths (1977) forskning som hade som syfte att ta reda på ifall revisorerna och intressenterna har olika syn på revisorernas skyldighet att hitta väsentliga fel och olagligheter i bokslut. Intressenterna i studien var bland annat finansanalytiker eller ekonomichefer i företag; med andra ord sådana som kunde antas vara mer bekanta med revision än personer i genomsnitt. Forskningsresultatet visade ändå att antagandena som intressenterna hade om vad som är revisorers ansvar skiljde sig mycket från vad revisorerna ansåg att hörde till deras ansvarsområde. Intressenterna tyckte, i mycket högre grad än revisorerna, att revisorerna har ett betydande ansvar för att hitta fel och olagligheter (Koh och Woo, 1998).

Geiger (1994) forskade i hur investerare ser på den säkerhet som revision medför. Han kom fram till att investerare vill att de reviderade boksluten har en hög nivå av säkerhet. Investerares och revisorers uppfattning om den säkerhetsnivå som revision bidrar till skiljer sig rätt mycket åt; investerarna har högre förväntningar på säkerhetsnivån än vad revisorerna har. Intressant var att investerarna förväntade sig att revisorer i högre grad

skulle hitta fel som berodde på bedrägeri än fel som berodde på misstag. De flesta investerare ansåg också att revision av bokslut skulle innebära att bokslutet med säkerhet inte skulle innehålla några som helst fel. Endast en liten del av investerarna tyckte att revisionens uppgift skulle vara att säkerställa att bokslut inte innehåller *väsentliga* fel. Geigers (1994) forskning visar alltså att ett gap existerar gällande hur mycket revisionen borde bidra till att utesluta fel i bokslut.

Även Humphreys, Moizers och Turleys (1993) forskning påvisar liknande resultat som Baron et al.:s (1977) och Geigers (1994) studier. Humphrey et al. (1993) ville ta reda på intressenternas synpunkter om bland annat vad som är revisorers roll och hurdana beslut revisorer kan förväntas fatta. Intressenterna som tillfrågades var sådana som var vana att jobba med finansiella rapporter i företag. Studien visade att ett förväntningsgap finns, och att intressenterna hade särskilt höga förväntningar då det kom till revisorers prestationer och revisionens uppgift. Exempel på aspekter som intressenterna ansåg vara mest centrala var revisorers roll i att hitta finansiellt bedrägeri, revisorernas ansvar gentemot tredje parter och deras förmåga att genomföra arbetet trots olika risker och osäkerheter (Humphrey et al., 1993). Även McEnroe och Martens (2001) har kommit till liknande resultat som Humphrey et al. (1993) och de andra ovan nämnda studierna. Förväntningsgapet i revision är enligt McEnroe och Martens (2001) som störst gällande investerares syn på revisorers ansvar inom att avslöja felaktigheter i bokslutet, interna kontroller, bedrägeri och olagligt beteende.

För att sammanfatta forskningsresultaten ovan visar Kohs och Woos (1998) resultat på att ansvaret för att hitta fel och olagligheter i bokslutet skilde sig åt mellan revisorer och intressenter. Geigers (1994) resultat hade att göra med den säkerhet som revision av bokslut borde bidra med, det vill säga i hur hög utsträckning revisorerna borde kunna utesluta fel i bokslutet. Humphrey et al.:s (1993) forskning indikerar på att ett gap existerar framför allt då det kommer till att hitta finansiellt bedrägeri samt revisorernas ansvar gentemot tredje parter. McEnroe och Martens (2001) resultat handlar om att investerarna

har högre förväntningar på revisorerna då det kommer till att avslöja felaktigheter i bokslutet, bedrägeri, olagligt beteende och icke-fungerande interna kontroller.

3.2 Att minska förväntningsgapet

Det kan alltså konstateras att mycket forskning har gjorts kring förväntningsgapet och att ett gap faktiskt existerar i verkligheten. Man kanske undrar ifall det finns något som kan göras för att minska förväntningsgapet. Det finns åtgärder som kan vidtas i syfte att göra detta och som enligt forskning kan hjälpa till att minska gapet.

Det har visat sig att intressenternas syn på ledningens och revisorernas ansvar ändras då revisionsberättelsen utvidgas (Nair och Rittenberg, 1987; Kelly och Mohrweis, 1989). Med utvidgning menas exempelvis att göra revisionsberättelsen längre eller mer informativ eller eventuellt tydligare för sådana som inte är vana att läsa dylika rapporter. Kelly och Mohrweis (1989) menar att intressenternas förståelse för vad revision går ut på och innebär förbättrades betydligt, då en del av revisionsberättelsens ordval och formuleringar ändrades på. Miller, Reed och Strawser (1990) menar att en förlängning av revisionsberättelsen, och att inkludera mer innehåll i den, uppskattades speciellt av intressenter som jobbade inom bankbranschen. De ansåg sig erhålla bättre och mer användbar information från de längre revisionsberättelserna. Det finns ändå forskning, exempelvis en studie av Hatherly, Innes och Brown (1991), som inte har hittat något samband mellan omformulerande revisionsberättelser och utökad förståelse för revisionsbranschen hos intressenter. Andra menar att den ändå kunde vara bra att i högre grad förklara i revisionsberättelsen vad revisorerna har gjort för att säkerställa att bokslutet inte innehåller väsentliga fel. Detta, eftersom intressenter tenderar att förlita sig på att reviderade bokslut inte kan innehålla några som helst fel (Hanks, 1992).

Förutom att omarbeta revisionsberättelsen, kan också kunskap hos intressenter och användare av finansiella rapporter minska förväntningsgapet. I en studie utförd av Bailey, Bylinski och Shields (1983) visade det sig att intressenter som var mer kunniga inte hade

lika höga förväntningar på felfri revision som de med mindre kunskap. Bailey et al. (1983) drog därmed den slutsatsen att förväntningsgapet är större mellan revisorer och mindre ”kunniga” personer. Också Geiger (1994) kom fram till likande resultat då han jämförde förväntningsgapet hos mer utbildade och mindre utbildade investerare. Utbildningen som togs hänsyn till i Geigers (1994) studie var inom redovisning och investering. Han kom fram till att de flesta investerare förväntar sig att bokslutet är helt felfritt efter att det granskats av en revisor. Förståelse för och kunskap om revision gör dock att förväntningarna på revisorerna sjunker. Det vore viktigt att tydligt framföra för allmänheten vilka begränsningar som finns med revision för att minska gapet. Detta kunde exempelvis göras på bolagsstämmor, där bokslut oftast går igenom, för att försäkra sig om att alla intressenter har nåtts av samma information (Geiger, 1994). Dessutom menar Ruhnke och Schmidt (2014) att förväntningsgapet kan minskas genom att informera allmänheten om hur revision genomförs och hur långt revisorers ansvar sträcker sig.

Ruhnke och Schmidt (2014) är också inne på liknande spår som Bailey et al. (1983) och Geiger (1994) i sin forskningsartikel. De menar att studier har visat att allmänhetens kunskap i revision varierar rätt mycket, vilket kan bidra till förväntningsgapet. I studien jämfördes personers uppfattningar om revision. De som deltog i studien jobbade inte som revisorer. Personerna i studierna indelades i två grupper; interna och externa. De interna var sådana som jobbade nära revisorer, så som personer i ledningsposition i företag. De externa å sin sida, jobbade inte nära revisorer, utan var endast användare av företags finansiella rapporter, exempelvis investerare. Ruhnkes och Schmidts (2014) studie kom fram till att personerna i den externa gruppen hade mindre kunskap om revisionsstandarder än de interna. Dessutom tenderade personerna i den externa gruppen att ha högre förväntningar på revisorerna än de i den interna. Detta kan bero på att de i allmänhet inte är insatta i revisionsstandarderna, utan bildar sin uppfattning om revisorer på andra sätt, bland annat genom intryck från media.

Studien från 1993 utförd av Humphrey et al., som nämndes i det föregående kapitlet, kom också fram till andra resultat än bara det att ett förväntningsgap existerar i verkligheten. Författarna lyfter att det vore viktigt att inte låta intressenternas syn på revisorerna som

”poliser” försvinna helt. I stället för att förlänga revisionsberättelsen eller sopa affärsskandaler under mattan, kunde andra åtgärder vidtas för att minska förväntningsgapet. De föreslår att ett oberoende organ borde upprättas med syfte att övervaka revisorernas oberoende ställning. Dessutom borde revisionsarvodet tillsammans med revisorernas ansvarsområde regleras genom lag. Med detta menar forskarna att revisorerna borde ta mer ansvar över företagets intressenter samt att de borde vara mer medvetna om sin skyldighet att märka av och också rapportera om bedrägeri. På det här viset kunde förväntningsgapet mellan revisorer och intressenter minskas (Humphrey et al., 1993).

Det som ändå kan vara viktigt att poängtera, är att revisorers ansvar inte kan ökas markant, utan att de själva får något i gengäld. Lochner (1993) menar att revisorernas rätt till hjälp vid en möjlig rättegång ska försäkras i samma utsträckning som deras ansvar utökas. Knutson var år 1994 inne på samma linje som Lochner (1993). Han menade att en standard borde införas som skulle stadga att revisorerna ska bära ansvar för sådant som de skäligen *borde* ha varit medvetna om, men inte för sådant som de *kunde* ha varit medvetna om. Att bära ansvar för något man *kunnat* veta, anser Knutson (1994) vara ett för strikt sätt att se på revisorernas ansvar, och att den till och med kan tänkas vara orättvis. Standarden borde införas i syfte att minska förväntningsgapet.

I fall där revisorn gjort något fel, borde orsaken till felet alltid utredas grundligt. Det är med andra ord viktigt att ta reda på vad felet har berott på: finns det brister i standarder eller andra bestämmelser, är förväntningarna på revisorn för höga eller till och med omöjliga att uppnå, eller har revisorn bara inte presterat enligt vad som skäligen kunde förväntas av hen? Efter att man tagit reda på orsaken till att fel uppkommit i revisionsarbete är det också viktigt att åtgärda orsaken till felet, så att det inte ska hända igen. Enligt Porter (1993) borde revisorer och revisionsföretag ta till sig av de ovannämnda metoderna för att åtgärda förväntningsgapet.

Forskning visar också att förväntningsgapet kan minskas genom att ändra revisionsstandarderna, så att de i högre grad skulle motsvara de förväntningar som finns

hos intressenterna (Ruhnke och Schmidt, 2014). Att detta skulle minska gapet är i sig inte förvånande, eftersom man enligt det här sättet närmar sig problemet från det hållet att intressenternas förväntningar är de som revisionen ska uppfylla. Man kunde dock argumentera för att den här lösningen inte är den mest ändamålsenliga.

3.3 Positiva och negativa aspekter av förväntningsgapet

Fastän förväntningsgapet i revision kan låta som ett fenomen som bara är negativt, finns det också positiva sidor med det. Allmänhetens förväntningar och krav på revisorerna är drivande faktorer för utvecklingen av revisionsyrket. Som exempel kan nämnas förändringarna som uppkom efter finanskrisen 2008: bestämmelserna om att skärpa reglerna kring vilka tjänster en revisor får erbjuda samt att börsbolag inte får välja samma revisor hur många gånger som helst. Dessa frågor drevs i EU av Europeiska kommissionen. Också i USA var diskussionen om rotation av revisorer aktuell under samma tid, men där var det Public Company Accounting Oversight Board som var pådrivande för ärendet. Orsaken till dessa diskussioner var förväntningsgapet. Europeiska kommissionen ville att fenomenet skulle lyftas och att revisionen av företag skulle förbättras. Detta gjordes genom att förväntningsgapet uppmärksammades i diskussioner för att försäkra att revisionen skulle komma att fungera bättre i framtiden (Ruhnke och Schmidt, 2014).

Som tidigare nämnt är förväntningarna på revisorernas arbete höga. Detta för att den lagstadgade revisionen har en social roll i samhället. Med social roll menas att intressenterna är direkt beroende av revisorerna och att intressenterna därför också har vissa förutfattade meningar om vad som ingår en revisors arbetsuppgifter och ansvarsområde. Den största risken med förväntningsgapet är att det kan komma att påverka den lagstadgade revisionen, vilket kan leda till att revisionsbranschen hamnar i en, för den, ogynnsam situation. Exempel på sådana här situationer är bland annat att regleringen kring revision, revisorers arbetsuppgifter och ansvar skärps men att

skärpningen ändå inte leder till att revisionen skulle bli mer användbar eller utbredd än i dagsläget (Ruhnke och Schmidt, 2014).

3.4 Medias roll som opinionsbildare i samhället

Nyhetsmedier har en central roll i att förmedla nyheter till allmänheten. Hur tidningar lyfter fram olika nyheter och skriver om dem leder till att någon nyhet alltid får mer uppmärksamhet än en annan. Detta i sin tur påverkar människors uppfattningar om vad som är relevant och inte. Det har forskats mycket i vad människor anser vara relevanta och viktiga nyheter och de flesta studierna, bland andra McCombs (2002), har kommit fram till liknande resultat: människor anser att det som under den senaste tiden har skrivits om i dagstidningar och talats om i tv-nyheter är det som är det viktigaste och mest relevanta. Hans studie har kommit fram till att korrelationen är mer än +0,5, vilket innebär att media korrelerar positivt med allmänhetens föreställningar.

En annan som studerat medias roll som opinionsbildare är Choudhary (2020). Han lyfter fram tre existerande teorier på hur man kan se på medias roll i samhället: Limited-effects theory, Class-dominant theory och Culturalist theory. Den första handlar om att människor bara väljer att ta del av sådana nyheter som de på förhand är insatta i. Därmed har media inget stort inflytande på dem. Den andra teorin handlar om att nyheter som publiceras i media endast representerar en liten del av samhällets åsikter. De som representeras är framför allt de stora mediebolagens åsikter och dessa syns i alla medier. Variationen i representation är med andra ord begränsad. Den sista teorin är en kombination av de två tidigare. Enligt teorin anses människor ta del av media för att bilda en egen åsikt utifrån vad de läser eller ser för nyheter.

Fastän det finns olika teorier om hur media påverkar människor kan man ändå säga att nyhetsmedier styr vad som kommer att diskuteras och uppfattas som aktuellt i samhället. Detta beror på att det finns så många kanaler för media i dagsläget. Media påverkar också människors uppfattning och åsikter om det som är aktuellt. Vilka nyheter som lyfts fram

och hur nyheterna vinklas eller betonas av media har en stor inverkan på allmänhetens uppfattning om nyheterna. Men fastän media påverkar hur människor ser nyheter, har människor också ett eget omdöme som enligt forskning har en betydande inverkan på hur åsikter formas och vad som anses vara viktigt. Det är först när människor själv har fattat ett beslut om att vara intresserade av något som media kan forma deras uppfattning (McCombs, 2002). Som exempel på detta kan nämnas boken *News That Matters* av Iyengar och Kinder (2010). De har forskat i hur människors åsikter påverkas av att ha tagit del av en viss nyhet. I studien tog en grupp personer del av nyheter som handlade om en presidents åsikter om fem olika teman, medan en annan grupp inte tog del av dessa nyheter. Resultatet visade att personer som tagit del av nyheterna tenderade att ha mer åsikter om hur presidenten presterade i sitt arbete, än de personer som inte hade tagit del av sådana nyheter.

McCombs (2002) studie visar att bilder som media skapar genom att lyfta vissa nyheter kan påverka människors beteende. Exempelvis var det märkbart att antalet sökande till University of Pennsylvania minskade betydligt från tidigare år, då nyheter om mord och andra brott på campus hade publicerats. Under samma tidsperiod ökade också ansökningarna till andra universitet.

Det som är viktigt att komma ihåg, då det kommer till hur media påverkar samhället, är att människor inte har möjlighet att ta till sig eller ens lägga märke till all information som finns tillgänglig. Enligt McCombs (2002) tenderar människor att använda sig av vissa tumregler då de överväger olika alternativ och fattar beslut. Det har ändå gått att se att det som tidningar och tv-nyheter publicerar korrelerar med människors uppfattningar och åsikter om det som är aktuellt. De bilder som media skapar har också visat sig påverka människors beteende.

3.5 Medias syn på affärsskandaler i tidigare forskning

Det har inte forskats så mycket kring affärsskandaler med hjälp av innehållsanalys av tidningsartiklar. I det här underkapitlet kommer ändå en del av den forskning som finns om ämnet att gås igenom. Detta görs för att få en bättre förståelse för hur tidigare forskning om affärsskandaler gjorts med hjälp av innehållsanalys av tidningsartiklar och vad forskarna kommit till för resultat.

Jiang och Shen (2017) har forskat i hur traditionell media (såsom dagstidningar och TV) och sociala medier (exempelvis Twitter) har skrivit om fyra olika skandaler. Forskarna ville utreda på vilket sätt de olika medierna skiljer sig från varandra. Skandalerna som användes i forskningen handlade om följande företag: Wells Fargo, EpiPen, Samsung Note 7 och Volkswagen. Författarnas syfte var att ta reda på vilket media som främst bidrar till att avslöja skandaler, vilket media som påverkar myndigheters och politikers agerande, hur företag som är inne i en skandal använder olika typer av media för att försvara sig samt hur övervakningen av media påverkar företags dividendutdelning och försäljningsvolym. Jiang och Shen (2017) menar att all typ av media har en central roll då det kommer till att sprida affärsnyheter och påverka företags aktiepriser.

I Jiangs och Shens (2017) forskning analyseras tweets publicerade på Twitter samt artiklar från fyra stora dagstidningar: The Wall Street Journal, The New York Times, The Washington Post och USA Today. Tweetsen representerar med andra ord sociala medier, medan dagstidningarna representerar den mer traditionella typen av media, s.k. ”gammelmedia”. Det är ändå värt att poängtera att dessa fyra tidningar också är aktiva på Twitter och har egna användarkonton där. Författarna menar att tidningarna kan dra fördel av att de kan marknadsföra sina artiklar på Twitter.

Resultaten från studien visar att nyheter om skandalerna, i tre av de fyra fallen, har publicerats först på Twitter och först senare i exempelvis tidningar eller på TV. Fastän nyheter ofta först publiceras på Twitter och senare i tidningar, har tidningar ändå stor fördel i och med att de kan göra grävande journalistik. Därmed kan de skriva mycket mer

ingående om nyheter jämfört med andra typer av medier. Artiklar publicerade i dagstidningar påverkar därmed ett företags aktiekurs och försäljningsvolymerna i störst utsträckning av de medier som analyserats i studien. Med detta menas att det som publiceras dagstidningar har ett betydande inflytande på hur aktiekursen och försäljningen utvecklas. Jiang och Shen (2017) lyfter också att tidigare forskningsresultat har visat att företag som är inne i en skandal lider mer av sitt försämrade rykte som sprids genom media än av ekonomiska sanktioner till staten eller intressenter. Det visade sig också att gammalmediernas Twitterkonton stod för en rätt liten del av alla tweets som publicerats om skandalerna, men att deras tweets ändå var de som flest personer läste.

Denna artikel är intressant för min avhandling, eftersom den undersöker bland annat hur Wells Fargo-skandalen har skrivits om i olika slags media samt vilken effekt det kan ha på företag att bli omnämnd i en dagstidning eller på exempelvis Twitter.

Clemente och Gabbioneta (2017) har forskat i hur fyra tyska dagstidningar framställt affärsskandaler i sina artiklar. Författarna har valt att fokusera på Volkswagens dieselskandal. De menar att dagstidningar i hög utsträckning formar människors åsikter om bland annat affärsskandaler, men att det ändå gjorts tämligen lite forskning kring hur media framställer skandaler. I studien har forskarna analyserat alla artiklar som publicerats i de utvalda dagstidningarna under en vecka från att skandalen om Volkswagen avslöjades. Orsaken till att de valt ut artiklar som publicerats just en vecka efter avslöjandet är att de allra närmaste dagarna efter ett dylikt avslöjande är viktiga då det kommer till att påverka allmänhetens åsikter och uppfattning av skandaler. Studiens resultat visar att de fyra tidningarna skriver om skandalen på fyra olika sätt: juridisk framställning (Das Bild), kontextuell framställning (Die Süddeutsche Zeitung), framställning med fokus på ryktet (Der Donaukurier) och framställning med fokus på "syndabocken" (Die Wolfsburger Allgemeine Zeitung) (Clemente och Gabbioneta, 2017).

Den juridiska framställningen i Das Bild framhåller att framför allt vd:n, men också vissa andra i ledningen, agerat olagligt. Dessutom har tidningen i hög utsträckning tagit fasta på de ekonomiska kostnaderna av skandalen, medan andra detaljer om skandalen inte har

fått utrymme i tidningen. Den kontextuella presentationen i Die Süddeutsche Zeitung understryker både ledningens roll, tillsammans med hela bilindustris roll i skandalen. Tidningen har också uppmärksammat att människors tillit till företaget och bilindustrin kan ha försvagats på grund av skandalen. Kostnader för skandalen rapporterades också om i viss utsträckning i Die Süddeutsche Zeitung och själva skandalen beskrevs detaljerat i tidningen. Der Donaukurier har tagit fasta på att Volkswagens rykte står på spel och eventuellt kan bli förstört om inte vd:n lämnar sin post. Tidningen lyfter också att marknadsföringen kan bli ett problem i framtiden för företaget. Den sista kategorin har författarna benämnt den s.k. syndabockskategorin, som är tydlig i Die Wolfsburger Allgemeine Zeitung. Med detta menas att tidningen håller några personer i ledningen ansvariga för skandalen och framställer det som att de borde bli avskedade. I flera av tidningens artiklar understryks däremot att majoriteten av arbetstagarna på Volkswagen är hederliga och att skandalen inte skulle få gå ut över dessa personer (Clemente och Gabbioneta, 2017).

Som slutsats kan dras att tidningar har flera olika sätt och olika agenda att rapportera om skandaler. Med andra ord finns det tydliga ramar för hur nyheter om affärsskandaler framställs i olika tidningar (Clemente och Gabbioneta, 2017). Fastän artikeln av Clemente och Gabbioneta (2017) inte handlar om förväntningsgapet i revision, är den relevant att ha med i min avhandling eftersom den bygger på samma metod som jag använder i avhandlingen.

Forskarna Cohen, Ding, Lesage och Stolowy (2017) i artikeln *Media Bias and the Persistence of the Expectation Gap: An Analysis of Press Articles on Corporate Fraud* har studerat hur medias subjektiva presentation av affärsskandaler bidrar till förväntningsgapet. I studien har 40 olika affärsskandaler, som ägt rum mellan år 1992 och 2011, analyserats. Författarna har utgått ifrån tre olika orsaker till gapet: revisorernas prestation, revisionsstandardernas lämplighet och intressenternas höga förväntningar. Dessa tre aspekter som författarna använt som grund är utformade av Porter (1993), och presenteras noggrannare i underkapitel 4.1.

Oberoende av vilken tidning, radiokanal eller dylikt media man analyserar finns det någon form av subjektivitet i det som rapporteras: exempelvis är vissa tidningar mer konservativa, medan andra har en liberalare ton. Tidningens ”inriktning” påverkar *vad* som rapporteras om och *hur* (Cohen et al., 2017). Det har visat sig att media formar människors åsikter i rätt stor utsträckning, framför allt då det kommer till negativa nyheter (Barker och Knight, 2000). Speciellt påtagligt är detta då det kommer till affärsskandaler, eftersom skandaler som dessa inte finns i den ”vanliga människans” vardag. Det är få människor som i sitt dagliga liv är med i företagsstyrelser eller fattar ekonomiska beslut i miljardklassen. Det är med andra ord i skandalsituationer som tidningar och andra former av media formar människors åsikter särskilt mycket (Cohen et al., 2017). Cohen et al. (2017) har genomfört forskningen genom att dela upp förväntningsgapet i tre kategorier: bristfällig prestation, bristfälliga standarder och oskäligen förväntningar enligt Porters (1993) modell om förväntningsgapet.

Studiens resultat visar att förväntningsgapet kommer att existera också i framtiden, eftersom media kommer fortsätta påverka samhället och för att det alltid finns en viss subjektivitet i rapporteringen. Av studien framgår exempelvis att dagstidningar mycket förenklat rapporterar om affärsskandaler. Som exempel på det här nämner Cohen et al. (2017) att tidningarna hade lyft fram att revisionen hade misslyckats i flera av skandalerna, bland annat i artiklar om Cendant, Enron och Xerox. I vissa fall skrev tidningarna att revisorerna hade låtit bli att berätta om en skandal och avsiktligt försökt dölja den. Detta var fallet i exempelvis rapporteringen om Tyco-skandalen. Cohen et al. (2017) märkte också att tidningarna ibland uttryckte att revisorn inte hade resurser eller förmåga att utföra revisionsuppdraget. Dessa exempel visar att tidningar ibland har en ställningstagande ton i det som publiceras. Andra aspekter som tidningarna lyfte var att revisionsteamet befann sig för långt borta från företaget som de reviderade. Detta var fallet i Cendant-skandalen. I HPL Technologies- och Phar-mor-skandalen hade tidningarna skrivit att orsaken till att skandalerna kunnat fortgå hade varit att revisionsstandarderna inte hade följts ändamålsenligt.

Som slutsats drar Cohen et al. (2017) att det är möjligt att minska förväntningsgapet genom satsningar på revisorerna och revisionsstandarderna. De menar ändå att det inte är möjligt att bli av med förväntningsgapet helt. Cohen et al.:s (2017) artikel är särskilt relevant för den här avhandlingen i och med att forskarna studerat medias framställning av affärsskandaler med utgångspunkt i förväntningsgapet, liksom jag också gjort.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den tidigare forskningen om medias sätt att rapportera om affärsskandaler visar på att media har en väsentlig roll då det kommer till att forma människors åsikter och förväntingar. Jiang och Shen (2017) fokuserade på fyra företag som alla varit inblandade i någon skandal. Frågan var vilket media (traditionella eller sociala medier) som bidrar till att avslöja skandaler. De ville också utreda på vilka andra sätt dessa två typer medier inverkar på samhället: exempelvis vilket media som påverkar myndigheters och politikers agerande och vilket media företag vänder sig till då de är inne i en skandal. De kom fram till att skandalerna först kom till allmänhetens kännedom genom Twitter och först senare publicerades nyheterna i tidningar eller visades i TV. Detta gällde i tre av fyra fall. Nyheterna som publicerades i tidningar kunde ändå kopplas till att ha störst inverkan på ett företags aktiekurs. Då ett företag var i inne i en kris valde de att helst kommunicera utåt genom TV, istället för genom Twitter.

Clemete och Gabbioneta (2017) undersökte fyra tyska dagstidningars sätt att framställa Volkswagens dieselskandal. De valde ut fyra dagstidningar, två nationella och två lokala och läste alla artiklar som innehöll ordet "Volkswagen" i en veckas tid från att skandalen avslöjades. Resultatet från deras forskning indikerar att de fyra dagstidningarna framställt skandalen på olika sätt. Forskarna har kategoriserat Das Bild som en tidning som främst lyfter fram den *juridiska* problematiken i skandalen. Die Süddeutsche Zeitung har kategoriserats som att den ger en kontextuell presentation av skandalen. Der Donaukurier har lyft fram hur företagets rykte påverkas av skandalen. Syndabockskategorin tillfaller Die Wolfsburger Allgemeine Zeitung, eftersom tidningen skrivit om att vissa i ledningen bär ansvaret för skandalen och borde avskedas. Tidningarna har med andra ord haft rätt olika sätt att framställa skandalen och därmed har de indelats i fyra kategorier baserat på hur skandalen skrivits om i tidningarna.

Cohen et al. (2017) har forskat i hur medias subjektiva presentation av 40 affärsskandaler bidrar till förväntningsgapet. De har utgått från tre olika orsaker till att gapet uppstår: revisorers prestation, revisionsstandardernas lämplighet och intressenternas höga förväntningar. De menar att tidningar aldrig är helt objektiva i sin presentation av nyheter. Tidningarnas agenda, det vill säga ifall de exempelvis är konservativa eller liberala påverkar *vad* som skrivs om och *hur* det skrivs om. Resultatet från studien är att förväntningsgapet existerar och kommer att existera också i framtiden på grund av tidningarnas subjektiva rapportering av affärsskandaler knappast kommer att förändras. Tidningar tenderar att förenkla skandalerna och detta bidrar till att förväntningsgapet fortsätter att existera.

4 Forskningsdesign

I det här kapitlet presenteras den teori om förväntningsgapet som avhandlingen bygger på, det vill säga Porters teori om förväntningsgapet från år 1993. Metoden i avhandlingen är innehållsanalys av tidningsartiklar, och kommer att presenteras i det här kapitlet efter teoridelen. Innehållsanalysen har använts för att samla in datamaterial, i det här fallet tidningsartiklar, och kategorisera det. I slutet av kapitlet finns en sammanfattande tabell som presenterar vilket data som jag använt i forskningen och varifrån det samlats in.

4.1 Teori

Metoden för insamlingen av data utgår ifrån Finfgeld-Connetts (2014) modell för innehållsanalys. Modellen förklaras noggrannare i underkapitel 4.2. Kategoriseringen av datamaterialet, det vill säga tidningsartiklarna, följer Porters (1993) teori om förväntningsgapet: närmare bestämt indelas innehållet i artiklarna i tre kategorier: bristfällig prestation (deficient performance), bristfälliga standarder (deficient standards)

och oskäligen förväntningar (unreasonable expectations). Porters (1993) indelning av förväntningsgapet i ovannämnda tre kategorier är den teori som den här avhandlingen bygger på.

Enligt Porters (1993) teori innebär bristfällig prestation att revisorns arbete beskrivs som bristfälligt i tidningarna. Exempelvis kan det handla om att revisorn inte beaktat gällande standarder i arbetet eller att revisorn blivit för nära vän med sin kund. Detta tenderar att framför allt hända i fall där samma revisor granskat ett företag länge. Dessutom kan bristfällig prestation omfatta situationer där interna kontroller inte finns i ett företag och där personer därför kan begå brott utan att det märks direkt. Hassink, Bollen, Meuwissen och Vries (2009) har kommit fram till att då en affärsskandal avslöjas är det ibland revisorerna som klandras för att inte ha övervakat företagets interna kontroller tillräckligt, vilket i sin tur kan leda till att förväntningsgapet blir större. De menar att både att revisorn blir för nära med sin kund och att ledningen inte följer interna kontroller kan få revisorns oberoende ställning att vackla och leda till att förväntningsgapet blir större.

Med bristfälliga standarder menar Porter (1993) att revisionsstandarderna inte är tillräckligt exakta och ofta är formulerade utan tvång. Med andra ord förutsätter standarderna inte alltid att revisorn behöver rapportera om problem som kommit fram i revisionen. Standarderna kan också avvika från det som allmänheten förväntar sig av en revisor. Hassink et al. (2009) föreslår att det kunde vara en bra idé att utveckla standarderna till att i större utsträckning motsvara det som allmänheten förväntar sig av revisionen för att minska förväntningsgapet. Enligt Kinney (1993, refererad i Mahdi, 2011) är bristfälliga standarder den aspekt som påverkar förväntningsgapet mest. Kinney (1993, refererad i Mahdi, 2011) menar att skillnaden mellan vad allmänheten förväntar sig och vad revisorerna anser att deras ansvar är, utifrån de gällande standarderna, utgör det största hotet mot att kunna minska förväntningsgapet.

Enligt Porter (1993) är oskäligen förväntningar aspekter som lyfts fram om revisorn eller revisorns arbete som inte kan kopplas till någon gällande standard och därför bidrar till förväntningsgapet. Hassink et al. (2009) betonar däremot att oskäligen förväntningar har

att göra med sättet som revisorer jobbar på. Revisorer jobbar med att granska bokslut och uppnå en rimlig säkerhet för att bokslutet inte ska innehålla väsentliga fel. Med andra ord jobbar revisorn med att granska bokslut, inte med att ta fast personer för bedrägeri. I och med att sättet att jobba är framtaget för att hitta fel i bokslutet, inte bedrägeriförsök, kan det anses oskäligt att revisorn förväntas upptäcka bedrägeri i sitt dagliga arbete. De motiverar detta med att bedrägeri sällan är konsekvent, utan ofta av engångskaraktär, och därför kan vara svårt att upptäcka med det arbetssätt revisorer brukar jobba enligt.

4.2 Metod och sampel

Metoden som min studie bygger på är innehållsanalys av tidningsartiklar med utgångspunkt i Finfgeld-Connetts (2014) modell. Finfgeld-Connetts (2014) modell för innehållsanalys har använts som utgångspunkt då datamaterialet, det vill säga tidningsartiklarna, samlades in och kategoriserades på grovnivå. Modellen förutsätter en viss ordningsföljd enligt vilken materialet ska kategoriseras och kodas. På grund av detta användes modellen endast som utgångspunkt i avhandlingen, och den är något modifierad för att passa den enskilda studien bättre. När artiklarna efter grovindelingen delats in i tydligare kategorier av förväntningsgapet användes Porters forskning från år 1993 som referens.

Innehållsanalys kan definieras som en analys av innehållet i exempelvis nyhetstexter eller tv-program. Metoden kan användas både kvalitativt och kvantitativt och idén är att få ut information från analyserna som kan tolkas objektivt och systematiskt. Man ska med andra ord följa vissa definierade regler och på så sätt utesluta en del av materialet (Prasad, 2008; Findahl och Höijer, 1981, s. 7). Den kan med fördel användas till analys av stora mängder text eller annat liknande material och därför har jag valt att använda innehållsanalys som metod för den här avhandlingen. Metoden kan ge både kvalitativa och kvantitativa data. I avhandlingen presenteras både kvalitativa och kvantitativa data, fastän det främsta fokuset är den kvalitativa aspekten av innehållet i tidningsartiklarna.

Enligt Finfgeld-Connetts (2014) modell ska materialet, i det här fallet tidningsartiklarna, först läsas igenom och kategoriseras och kodas i olika segment. I min avhandling kategoriserades artiklarna utgående från Porters (1993) modell. För att kunna följa Finfgeld-Connetts (2014) femstegsmodell bör artiklarna inte kategoriseras för vagt men inte heller för snävt i början. Med andra ord ska man inte vara för obestämd i kategoriseringen men inte heller ha med för många kategorier. Risken är att det inte går att dra några slutsatser ifall man kategoriserar för brett eller för snävt. Det är av vikt att redan i det första skedet ha forskningsfrågan och syftet med forskningen på det klara för att lättare kunna kategorisera materialet i ändamålsenliga segment.

Steg två kan genomföras då materialet har kategoriserats i åtminstone preliminära kategorier. I steg två ställs tabeller upp där man i korthet förklarar innehållet i kategorierna. Detta kan göras med hjälp av exempelvis tankstreck. Orsaken till att Finfgeld-Connett (2014) rekommenderar att presentera det insamlade datamaterialet i tabeller, är för att tydliggöra vad man kommit fram till i det här skedet av forskningen. Materialet ska sedan tolkas och dess betydelse för studien ska ses över (Finfgeld-Connett, 2014).

Det tredje steget innebär att skiva anteckningar om datamaterialet för att underlätta analysen. I det här skedet är det väsentligt att organisera och tydliggöra det som gjorts i steg två, det vill säga det som står i tabellerna. Man ska alltså sammanfatta och kombinera det som står i tabellerna till större helheter. Det är också väsentligt att själv reflektera och utifrån sina egna tankar skriva anteckningarna. Anteckningarna kan sedan ytterligare kombineras till ännu större helheter. Orsaken till att det rekommenderas att slå ihop flera anteckningar är för att på så sätt påbörja processen att få till de slutliga kategorierna som sedan utformas till studiens resultat (Finfgeld-Connett, 2014).

Det nästsista steget, steg fyra, handlar om att göra diagram för att upptäcka saker som man eventuellt har missat i studien. Eftersom diagram är visuella kan de underlätta forskaren att komma vidare i studien genom att han eller hon exempelvis märker vilka aspekter som hänger ihop. I det här steget ska forskaren också själv analysera vilka anteckningar,

kategorier och koder som kan tänkas höra ihop och inte. Steg tre och fyra finns till för att under hela forskningsprocessens gång hålla analysen och de framtida resultaten i minnet, i stället för att detta skulle lämnas till det allra sista steget. Finfgeld-Connett (2014) förespråkar detta tillvägagångssätt, eftersom en analys under hela studiens gång ofta innebär kunskapsutveckling i hög utsträckning.

Det sista, femte, steget i femstegsmodellen är att tänka över att man inte varit partisk under tiden som man genomfört studien. På grund av att studien är kvalitativ kan det finnas risk för att de egna värderingarna och erfarenheterna kommer att påverka analysen och således resultatet. Finfgeld-Connett (2014) föreslår att man exempelvis kan be någon utomstående om hjälp för att se över att studien är objektiv. I detta steg ska också de sista slutsatserna dras.

För att ta reda på hur revisorernas roll i affärsskandaler beskrivs i media, närmare bestämt i tidningar, valde jag ut tre tidningar som togs med i forskningssamplet: The New York Times (USA), The Wall Street Journal (USA) och Financial Times (Storbritannien). Tidningarna valdes baserat på språk, utbredning i världen och baserat på att de räknas till ledande tidningar (en: newspapers of record) (Kapel och Schmidt, 2018; Frost, Weingarten, Babington, LePan och Okun, 2017; Flynn, 2019). Med ledande tidningar menas stora tidningar som har en stor läsarkrets och som anses vara objektiva.

The New York Times ses ofta som en liberal tidning, medan The Wall Street Journal lutar mot det mer konservativa hållet (Altschiller, 2021). Det är ett medvetet val från min sida att välja en liberal och en konservativ tidning, eftersom jag anser att de kan bidra med diversitet till forskningen. Båda tidningarna har sitt huvudkontor i New York. Företagen Wells Fargo och HP har å andra sidan sina respektive huvudkontor i Kalifornien. Det finns forskning av exempelvis Clemente och Gabbioneta (2017) som tyder på att tidningar som är från samma geografiska område som en viss nyhet kan kopplas till, tenderar att vinkla nyheten på ett annat sätt än tidningar som inte ligger nära den plats där nyhetsobjektet i fråga finns. Jag anser därför att det är bättre att välja tidningar som är från samma geografiska område sinsemellan då jag bara har möjligheten att ta med ett fåtal olika

tidningar i studien. Om jag kunde ta med flera, skulle det vara intressant att också inkludera två tidningar från Kalifornien som jämförelse. Att välja en tidning från Kalifornien och en från New York kunde tänkas leda till snedvridna resultat, då Wells Fargo och HP har sitt fäste i Kalifornien, och därför väljer jag i det här fallet amerikanska tidningar från samma geografiska område. Förutom de två amerikanska tidningarna valde jag också Financial Times från Storbritannien för att ge en europeisk synvinkel på skandalerna. HP-Autonomy-skandalen har dessutom koppling till Europa i och med att HP köpte upp det engelska företaget Autonomy. Det här inverkade också på beslutet att ta med en icke-amerikansk tidning i studien.

De affärsskandaler som avhandlingen kretsar kring är som tidigare nämnt Wells Fargo-skandalen och Hewlett-Packard-Autonomy-skandalen. Båda skandalerna är kopplade till USA och har ägt rum efter år 2002 då SOX togs i bruk. Detta är ett medvetet val från min sida och orsaken till det är att skandalerna ska vara jämförbara sinsemellan. I och med att SOX förändrade reglerna kring finansiell rapportering och revision i USA på ett betydande sätt i början av 2000-talet är det fördelaktigt att båda skandalerna ägt rum efter det. Ifall båda skandalerna hade inträffat innan 2002 hade de inte varit lika relevanta att skriva om i dagsläget, eftersom tiden innan SOX togs i bruk i USA på många sätt var en annan än idag gällande reglerna för finansiell rapportering.

För att hitta relevanta artiklar i tidningarna använde jag utvalda sökord då jag sökte artiklar i tidningarnas arkiv på internet. Jag valde också ut ett visst tidsspänn för att begränsa artiklarna till den relevanta händelsen och för att utesluta att sökresultaten skulle innehålla många äldre nyheter som inte har något med de här skandalerna att göra. Sökorden som användes var företags namn + revisionsföretags namn samt företags namn + audit. Orsaken till att ordet audit valdes framför exempelvis auditor eller auditing var att alla artiklar som innehöll audit, auditor, auditing med mera gick att få fram med hjälp av sökordet audit. Om man i stället använt till exempel auditor hade inte artiklar som innehöll ordet audit dykt upp i sökningen i och med att ändelsen -or hade uteslutit det. Tidsspännet för artiklarna valde jag utifrån det datum eller ungefärliga tidpunkt skandalen kom till allmänhetens kännedom och som sluttidpunkt valde jag 12 juli 2022.

Financial Times gav 44 träffar för Wells Fargo och 96 för Autonomy, The New York Times gav 52 träffar för Wells Fargo och 70 för Autonomy och The Wall Street Journal gav 13 träffar för Wells Fargo och 18 för Autonomy. Sammanlagt blev det 109 träffar för Wells Fargo-skandalen och 184 för Autonomy-skandalen. Dessa innehöll flera duplikat samt irrelevanta artiklar som inte handlade om skandalerna i fråga. Speciellt i Autonomy-sökningarna kom det upp många artiklar som bara innehöll ordet autonomy (sv. självstyre), men som inte handlade om företaget Autonomy. Efter att ha sållat bort alla duplikat, det vill säga träffar som kommit upp i båda sökningarna samt artiklar som inte handlade om skandalerna i fråga blev det slutligen kvar 14 artiklar om Wells Fargo-skandalen och 36 om Autonomy-skandalen, allt som allt 50 (se Tabell 2 nedan).

Tabell 2: Sampel

	Wells Fargo	HP-Autonomy	Totalt
Sökord	Wells Fargo KPMG Wells Fargo Audit	Autonomy Deloitte Autonomy Audit	-
Tidsspann	8 september 2016-12 juli 2022	11 november 2012-12 juli 2022	-
Träffar sammanlagt	109	184	293
<i>The New York Times</i>	52	70	122
<i>The Wall Street Journal</i>	13	18	31
<i>Financial Times</i>	44	96	140
Kvar efter sållning sammanlagt	14	36	50
<i>The New York Times</i>	4	13	17
<i>The Wall Street Journal</i>	2	6	8
<i>Financial Times</i>	8	17	25

Då alla artiklar hade gått igenom och irrelevanta artiklar sållats bort lästes de kvarvarande artiklarna igenom på nytt. Detta gjordes för att skriva kortare anteckningar om vad som står i artiklarna. Samtidigt började jag kategorisera artiklarna i någon av Porters (1993) tre kategorier om förväntningsgapet. Efter att ha kategoriserats i någon av Porters (1993) tre kategorier gjordes underkategorier där artiklar med liknande innehåll placerades i samma underkategori. Underkategorier till bristfällig prestation är exempelvis revisionens kvalitet och revisorernas integritet. En underkategori till bristfälliga standarder är exempelvis variationen av standardernas innehåll olika länder emellan. Ett exempel på en underkategori till oskäligen förväntningar är att revisorerna borde ha gjort mer. Det här gjorde jag för att få en tydligare överblick över vilka artiklar som tagit upp liknande aspekter om revisorerna.

5 Resultat

I det här kapitlet kommer studiens resultat att gås igenom och här under finns en tabell som sammanfattar resultaten. Kapitlet är indelat i tre underrubriker där varje underrubrik presenterar en av Porters (1993) kategorier av förväntningsgapet.

Tabell 3: Resultat

Kategorier	Bidrar till förväntningsgapet	Neutral/Bidrar inte till förväntningsgapet
Bristfällig prestation	8	18
Bristfälliga standarder	1	11
Oskäligen förväntningar	9	11

Notera: kategorierna ovan utesluter inte varandra, med andra ord kan en artikel ha kategoriserats i fler än en kategori.

I tabell 3 ovan finns en sammanfattning av de 50 tidningsartiklar som den här studien baserar sig på. De har kategoriserats enligt Porters (1993) teori om förväntningsgapet i någon av följande kategorier: bristfällig prestation, bristfälliga standarder eller oskäligen förväntningar. Av de artiklar som kategoriserats som bristfällig prestation kan 8 anses bidra till förväntningsgapet, medan 18 är sådana som är neutrala eller inte bidrar till förväntningsgapet. I bristfälliga standarder-kategorin är det en artikel som bidrar till förväntningsgapet, medan 11 är neutrala eller inte bidrar till förväntningsgapet. Oskäligen förväntningar-kategorin innehåller 9 artiklar som kan anses bidra till förväntningsgapet och 11 som är neutrala.

5.1 Bristfällig prestation

Kategorin bristfällig prestation är den kategori dit flest artiklar har kategoriserats, sammanlagt 26. I kategorin bristfällig prestation har sådana artiklar placerats som antyder att revisionens kvalitet varit bristfällig eller där revisorernas integritet ifrågasatts. I kategorin ingår också artiklar där skribenten anser att revisorn inte ifrågasatt olika händelser tillräckligt eller där revisorn också erbjudit kunden andra än bara revisionstjänster, exempelvis konsultering. Artiklar där revisionen i allmänhet ses som misslyckad ingår också i bristfällig prestation-kategorin.

Artiklar som ifrågasatt revisorns integritet tas upp till först. I The Wall Street Journals artikel "U.K. Watchdog Finds Deloitte, Former Partners Failed to Challenge Autonomy's Accounting" (6.1.2021) står det att de brittiska tillsynsmyndigheterna kommit fram till att revisorerna inte lyft upp att försäljningen i Autonomy bokats fel. Det framgår också att revisorerna inte använt tillräckligt med professionell skepticism, vilket alltså förväntas av revisorer och är reglerat i bland annat ISA 200 (IFAC, 2009a). Artikeln beskriver situationen som om revisorerna varit medvetna om att fel förekommit i bokföringen av försäljningen. Dessutom framgår det ur samma artikel att Autonomy var Deloitte's största kund i Cambridgeområdet, vilket kan öka skepticismen gentemot revisorerna.

Att artikeln lyfter fram att Autonomy var en av Deloitte's största kunder kan antyda på att revisorn haft incitament att inte vara oberoende i sitt arbete. Att inte vara oberoende i arbetet och att inte påpeka väsentliga felaktigheter, ifall man märkt dem, strider mot redovisningsprinciperna i både Europa och USA (IFAC, 2009a; PCAOB, u.å.-d). Att revisorn inte märker ett fel i de finansiella rapporterna kan bero på många orsaker: antingen kan det bero på ett mänskligt misstag, brist på noggrannhet eller att revisorn med flit låtit bli att "märka" felet. Situationer som dessa måste tas ställning till från fall till fall, beroende bland annat på felets karaktär. Artikeln beskriver inte vad det kan bero på att revisorn inte märkt felen. Det som ändå går att konstatera om regelverken ISA och AS är att det i båda regelverken står att revisorn ska vara opartisk i sitt arbete och meddela ledningen om det finns tecken på eventuella fel (IFAC, 2009b; PCAOB, u.å.-e). Revisorn har inte följt revisionsstandarderna ifall det är så att revisorn varit medveten om felen i bokslutet, men av någon anledning inte kommunicerat om dem till ledningen eller i revisionsberättelsen. Det samma gäller om revisorn inte varit oberoende i granskningsarbetet.

The Wall Street Journals artikel "Inside H-P's Missed Chance to Avoid a Disastrous Deal" (21.1.2013) lyfter på motsvarande sätt fram att revisorerna varit medvetna om fel i bokföringen men inte rapporterat om det. Deloitte's revisorer som citeras i artikeln säger att de inte varit medvetna om fel. Andra källor som citeras i artikeln menar att en person ur Autonomys ledning hade berättat åt revisorerna på Deloitte att något var fel i bokföringen. Revisorerna hade dock ansett att det inte finns någon anledning att tro på det. Ifall det är så att revisorerna varit medvetna om fel men inte gjort något, bidrar artikeln inte till förväntningsgapet, eftersom revisorn i så fall stridigt mot revisionsstandarderna. Om det å andra sidan inte finns bevis för att revisorn gjort fel påverkas eventuellt förväntningsgapet negativt av dylika anklagelser.

En annan artikel som lyfter upp liknande aspekter är Financial Times artikel "Deloitte must pay £21m over Autonomy audit lapses" (18.9.2020). Artikeln handlar om en tribunal som kommit fram till att revisorernas objektivitet inte varit tillräcklig. Samtidigt kritiseras också bristen på integritet och professionell skepticism. Det står därtill att revisorerna på

Deloitte och vissa i Autonomys ledningsgrupp fått en för nära relation med varandra, vilket insinuerar att partiskheten kan ha varit ett en bidragande faktor till skandalen.

En av The New York Times artiklar ”Auditing the Auditors” (14.4.2017) betonar att Wells Fargos revisor KPMG varit inblandad i många skandaler under de senaste åren. KPMG har varit revisor under en lång tid i de företagen som varit inblandade i skandalerna, däribland Wells Fargo. Skribenten av artikeln ifrågasätter om det över huvud taget går att lita på revision av företag längre i och med att revisorerna inte verkar bry sig om integritet. Skribenten drar alltså paralleller mellan integritetsfrågan och det att KPMG under flera år fungerat som Wells Fargos revisor. Även i The Wall Street Journals artikel ”Wells Fargo: Where Was the Auditor” (1.11.2016) behandlas integritetsfrågan. Skribenten diskuterar hur KPMG alltid godkänt Wells Fargos bokslut utan anmärkningar. I samma stycke tas revisionsarvodet upp och det framgår hur mycket Wells Fargo betalat KPMG för revisionen. Att de här två olika poängerna tas upp i samma stycke kunde tolkas som att arvodet och revisionskvaliteten hänger ihop på ett negativt sätt. Artikeln ger en bild av att ju större arvodet är, desto mer ser revisorn mellan fingrarna. Ett sådant här förfarande strider mot revisionsstandarderna ISA 200 och AS 1005 (IFAC, 2009a; PCAOB, u.å.-d).

I samplet finns också två artiklar som tar fasta på att revisorerna inte ifrågasatt omständigheterna tillräckligt. Båda artiklarna är publicerade av The Wall Street Journal. Skribenten Joseph Smith skriver i artikeln ”Networks of audit firms could challenge the Big Four” (24.7.2019) att revisionsföretagen inom Big Four flera gånger misslyckats i sina granskningar. Som exempel nämns bland annat Wells Fargo-skandalen, där revisorerna enligt honom inte ifrågasatt tillräckligt varför miljontals bankkonton plötsligt öppnats. I artikeln ”Deloitte faces disciplinary action over Autonomy audit in lead-up to HP sale” (1.6.2018) poängteras likaså att revisorerna försummat att ifrågasätta försäljningen av hårdvara som mjukvara. Av dessa två artiklar framgår inte direkt vad påståendena om revisorernas försummelse eller att de inte gjort tillräckligt baseras på. Därför är det svårt att utgående från dessa artiklar fastställa om de bidrar till förväntningsgapet eller inte.

Till näst kommer en del av de artiklar som kategoriserats i underkategorin ”allmänt misslyckande” att gås igenom. Orsaken till att de kategoriserats i underkategorin allmänt misslyckande är att artiklarna inte direkt beskriver varför revisionen misslyckats utan endast kommenterar revisorernas misslyckande.

The Wall Street Journals artikel ”Deloitte Faces Questions After Hewlett-Packard's Deal” (20.11.2012) lyfter fram att revisorerna på Deloitte inte märkt att Autonomy förvrängt sina försäljningssiffror, trots att Deloitte varit deras revisor i många år. En av amerikanska Securities and Exchange Commissions (SEC) redovisningsansvariga, som intervjuats i artikeln, menar att något inte gått rätt till i Deloittes arbete. Hon kommenterar ändå inte vidare vad som inte gått rätt till.

I artikeln ” Deloitte faces fine over Autonomy audits” (10.7.2020), menar skribenten Tabby Kinder att en tribunal kommit fram till att revisorerna på Deloitte inte varit objektiva, att de inte brytt sig om sin integritetsskyldighet och att de varit hänsynslösa i sitt arbete. Vidare står det att hela revisionsteamet som skött om granskningen av Autonomy har saknat kompetens och omsorg för granskningsarbetet.

I flera artiklar står det korta men tydligt uttalanden i frågan om hur revisorerna misslyckats i revisionsarbetet:

”Worse still is the failure of Wells Fargo’s outside auditors, KPMG, to notice the fraud.” (Seeking Accountability for Wells Fargo Sham Accounts, 26.9.2016).

”The Big Four accountancy firm was castigated by Senator Elizabeth Warren for failing to spot dubious practice at the lender Wells Fargo” (Accounting scandals put the Big Four on the spot, 4.5.2017).

”...serious misconduct in its audit of Autonomy...” (Deloitte UK partners land average £1m prize, 23.9.2021).

”...failures in its audit of software company Autonomy Corp...” (U.K. Tribunal Against KPMG Raises Questions Over Liability of Junior Auditors, 30.1.2022).

5.2 Bristfälliga standarder

I bristfälliga standarder-kategorin har jag placerat sådana artiklar som tar upp att revisionsstandarderna ser olika ut i olika delar av världen. I det här fallet handlar skillnaderna främst om Storbritannien och USA. I samma kategori finns också artiklar som diskuterar ledningens och revisorns förhållande sinsemellan och hur förhållandet är reglerat i standarderna. Dessutom ingår artiklar som antyder att gränsvärdena för väsentligheten varit fel uträknade i denna kategori. Sammanlagt placerades 12 artiklar i bristfälliga standarder-kategorin.

I The New York Times artikel ”Autonomy’s Ex-Chief: H.P.’s Claims ‘Completely and Utterly Wrong’” (20.11.2012) lyfts skillnaderna mellan redovisningsstandarderna i USA och Europa upp som en förklarande faktor för HP-Autonomy-skandalen. The New York Times artikel ”Autonomy’s Ex-Chief Calls on H.P. to Defend Claims” (27.11.2012) som skrivits en vecka senare tar upp samma sak. Skillnaderna standarderna USA och Storbritannien emellan kan vara bidragande faktorer till skandalen. Autonomys vd Mike Lynch citeras i artikeln och han menar att transaktioner som i USA kan ses som konstiga transaktioner av mjukvara kan vara lagenliga i Storbritannien. Dessutom menar han att Deloitte granskat och godkänt Autonomys bokslut och framhäver att inte heller HP:s företagsbesiktning av Autonomy ledde till anmärkningar. Lynch frågar sig ifall det kan vara så att HP misskött sig med att ta över Autonomys verksamhet. Artiklarna antyder med andra ord inte att revisorn skulle ha gjort fel, utan endast att principerna länderna emellan är olika. På grund av det här kunde man argumentera för att förväntningsgapet inte påverkas negativt av dessa artiklars sätt att beskriva revisorns insats.

Financial Times artikel ”Fraud case puts focus on the flaws in UK accounting” (5.12.2018) skriven av Brooke Masters lyfter också fram vd Lynch argument om olika

standarder länderna emellan. Artikeln innehåller också en kommentar från en revisionsexpert. Experten förklarar att fokuset på intäktsredovisningen är mycket större i USA än i Storbritannien, vilket beror på reformerna som gjordes i USA inom revisionen i början på 2000-talet efter diverse affärsskandaler. Det verkar med andra ord som att Mike Lynch kommentar om skillnaderna mellan de olika ländernas revision faktiskt kan vara en av orsakerna till skandalen. I artikeln lyfts också en kommentar från The Financial Reporting Council, som är Storbritanniens organ för övervakning av revision, där Deloittes revisorer kritiserar för att inte ha följt revisionsstandarderna.

Financial Times artikel ”Tangled web of hardware and resellers” (18.2.2014) beskriver Autonomys försäljningsförfaranden och hur de i slutet av varje kvartal ökat omsättningen med en större försäljning som bokförts för kvartalet i fråga. I sådana här fall är revisorn skyldig att granska avklippet⁵ (en: cut off) enligt ISA 315 och SAS 122 (IFAC, 2019; AICPA, 2021 AU-C 315.A133). Revisorerna verkar ha följt standarderna om att granska avklippet och det har heller inte framkommit i något domslut att revisorn skulle ha misskött sig med att granska avklippet. Revisorn beskylls inte direkt i artikeln för att ha misslyckats med granskningen av avklippet, men större försäljningstransaktioner i slutet av varje kvartal beskrivs ändå som ett vanligt sätt att begå bedrägeri på.

I artikeln ”Ignore the FRC’s dead cat and hold auditors to account” (19.3.2018) beskrivs problemet med att revisorerna blir för nära med sina kunder, framför allt dem i ledningsgruppen. Vidare står det att intressenterna inte brukar fästa tillräckligt med uppmärksamhet på revisorns arbete och att en revisor som varit inblandad i en företagsskandal ofta tenderar att bli omvald och därmed få fortsätta som revisor av bolaget. Wells Fargos revisor KPMG är ett exempel på en revisor som blivit omvald efter en affärsskandal.

Förutom att standarderna ser olika ut i USA och Europa samt diskussionen om att revisorerna blivit nära med sina kunder, som beskrivits i styckena ovan, finns det också

⁵ Då avklippet granskas kontrollerar revisorn att en händelse bokförts till rätt räkenskapsperiod. (acca, u.å.)

en artikel som jag kategoriserat i kategorin ”väsentligheten fel uträknad”. Artikeln heter ”Bankers need to change tune on their blame record” (29.4.2017) och i den lyfter Brooke Masters fram att Wells Fargos revisorer KPMG motiverat sitt agerande med att ett fel på fem miljoner dollar på fem år var ett så litet fel att det inte ansågs vara väsentligt då man jämför med Wells Fargos inkomster på 23 miljarder dollar på ett år. Felet på fem miljoner dollar syftar på avgifter som uppburits på felaktiga grunder av bankens kunder. Masters (2017) menar ändå att det funnits miljontals människor som påverkats av Wells Fargo-skandalen och att det för dem är ett väsentligt fel att deras personliga information använts på fel sätt.

5.3 Oskäligen förväntningar

Cohen et al. (2017) som också studerat förväntningsgapet i revision och som i sin forskning använt Porters (1993) modell som utgångspunkt menar att oskäligen förväntningar handlar om att tidningar skriver om bland annat personlighetsdrag och livsstil hos de inblandade i skandalen som revisorn borde beakta i sitt arbete. Som exempel tas upp att personer inom ledningen i ett företag som i sina privatliv tar stora risker och som lever lyxigt, lättare tenderar att begå bedrägeribrott. Vidare menas att revisorn borde beakta den här aspekten i sitt jobb, vilket enligt Cohen et al. (2017) är oskäligt och något som inte revisorer kan ta ställning till i sitt arbete, eftersom det inte finns regler kring det i någon revisionsstandard. Jag har däremot i min forskning valt att också ta med annat än endast personlighetsdragsaspekten i kategorin oskäligen förväntningar. I artikelsamplet som använts i avhandlingen finns det inga tecken på att tidningarna skulle beskriva ledningens privatliv eller personlighetsdrag som bidragande faktorer till skandalerna. I kategorin oskäligen förväntningar har sådana artiklar placerats där journalisten inte har en motivering för sina påståenden. Artiklar som framhäver att revisorn varit skyldig till skandalen har också kategoriserats som oskäligen förväntningar tillsammans med artiklar som lyfter aspekter som revisorn borde ha beaktat som det inte finns standarder om. En del av artiklarna som ingår i denna kategori handlar också om de högre förväntningarna

på Big Four-revisorer än på revisorer som jobbar för andra revisionsföretag. Sammanlagt har 20 av de 50 artiklarna kategoriserats som oskäliga förväntningar.

Financial Times artikel ”Fraud case puts focus on the flaws in UK accounting” (5.12.2018) handlar om HP-Autonomy-skandalen och lyfter fram skillnaderna mellan revisionsstandarderna i USA och i Storbritannien. Bland annat har en revisionsexpert citerats i artikeln och han framhäver att intäktsredovisningen är ett område som amerikanska revisorer fokuserar mycket på, medan området inte anses vara lika viktigt i Storbritannien enligt honom. På grund av att de olika standarderna länderna emellan lyftes fram i artikeln placerades den i kategorin bristfälliga standarder. Orsaken till att den också kategoriserades i kategorin oskäliga förväntningar är att det i artikeln står att Deloitte inte presterat på förväntad nivå. Det förblir oklart vilken nivå som menas och artikeln ger ingen förklaring till vad Deloitte borde ha gjort för att uppnå den ”förväntade nivån”. Med andra ord var artikeln vag med att förklara vad som hade förväntats av revisorerna och därför placerades den i oskäliga förväntningar-kategorin.

Artikeln ”Tangled web of hardware and resellers” (18.2.2014) innehåller vissa frågor som kan anses sätta oskäliga förväntningar på revisorn. Det står att Autonomy flera gånger betalat ut en viss summa till en leverantör och senare fått in en nästan exakt motsvarande inbetalning på sitt konto. Med andra ord har Autonomy och leverantörerna sålt till varandra och på så sätt ökat försäljningen, men resultatet har ändå landat på plus minus noll i och med att de också betalat ut en liknande summa. Som exempel nämns bland annat en utbetalning till Filetek på 1,6 miljoner dollar som bokförts i juni 2011 där Autonomy under samma dag fått en nästan motsvarande summa inbetald på sitt konto. I slutet av artikeln står: ”*Whether the UK company got value for money – or whether this was a scheme used to fund payments made back to Autonomy – is typical of the many convoluted questions investigators may now be untangling.*”. Journalisten skriver inget om ifall revisorn enligt revisionsstandarderna är skyldig att granska ett företags alla kontoutdrag och därmed borde ha märkt att likadana in- och utbetalningar har ägt rum. Artikeln kan anses vara vilseledande i och med att revisorns arbete diskuteras utan att beakta vad revisorn i verkligheten är skyldig att granska.

I The New York Times artikel ”Judge Rejects Settlement Proposal in HP’s Autonomy Suit” (25.8.2014) framställs Autonomys revisor Deloitte UK som skyldig till skandalen. Artikeln beskriver ett uttalande där HP konstaterat att de kommer fortsätta sträva efter att få två från Autonomys ledning tillsammans med Deloitte UK att bära skulden för skandalen. Artikeln kategoriserades i oskäliga förväntningar-kategorin på grund av ordvalen i artikeln: ”... and to hold the former executives of Autonomy as well as Autonomy’s auditor, Deloitte UK, responsible for the wrongdoing...”. Revisorns uppgift är att planera och utföra sitt arbete enligt gällande standarder, så att hen kan säkerställa sig om att bokslutet inte innehåller väsentliga fel (IFAC, 2009a; PCAOB, u.å.-c). Det är ändå inte revisorn som borde bära skulden för att ledningen i ett företag begått bedrägeri. Det är oskäligt att förvänta sig mer av revisorn än det som är reglerat i revisionsstandarderna, bland annat ISA 240 och AS 1001. I dessa standarder framgår att det är företagets ledning som bär ansvaret för fel i de finansiella rapporterna (IFAC, 2009b; PCAOB, u.å.-c). Med andra ord kan skuldbeläggandet av revisorns anses bidra till förväntningsgapet ifall revisorn följt gällande standarder.

Artikeln ”Deloitte Faces Questions After Hewlett-Packard's Deal” (20.11.2012) diskuterades redan tidigare i underkapitel 5.1 bristfällig prestation. Orsaken till att artikeln också placerats i oskäliga förväntningar-kategorin är att artikeln är subjektivt skriven. Dessutom innehåller artikeln mycket kritik mot Deloitte's revisorer. Det står bland annat att Deloitte under det senaste ett och ett halvt åren varit indragna i många skandaler och, enligt skribenten, pinsamheter varav HP-Autonomy-skandalen är den senaste. Artikeln som är rubricerad att handla om HP-Autonomy-skandalen, är de facto till största delen en skildring av Deloitte's tidigare misstag. Man kan argumentera för att artikeln sätter Deloitte i ett obefogat dåligt ljus och att den därför kan bidra till förväntningsgapet.

Till följande granskas artiklar som tagit fasta på revisionskvaliteten. Många artiklar ifrågasätter Big Four-företagens revisionskvalitet: artiklarna tar fasta på att revisionsföretagen varit med i många skandaler och följaktligen att kvaliteten av deras arbete inte verkar vara tillräckligt bra:

”The accounting firm’s failure to uncover the bank’s illegal activities “raises questions about the quality of your audits” Ms. Warren and three of her colleagues wrote last week...”(Wells Fargo to Pay \$50 Million to Settle Home Appraisal Overcharges, 1.11.2016).

”The industry and its largest four companies - EY, PwC, Deloitte and KPMG - have been hit by scandal after scandal, which have called into question the quality of their audit work.” (Time to rebuild flimsy foundations of accountancy, 23.2.2019).

Även The Wall Street Journals artikel ”What the KPMG Conspiracy Case Revealed About Its Audits” (24.1.2018) tar upp revisionskvaliteten hos Big Four-företagen: *”...it was also a reminder of continuing concerns about the quality of the audits done by the biggest accounting firms...”*.

Vissa artiklar tog fasta på att det varit just Deloitte och inget litet revisionsbolag som granskat Autonomy. Bland annat The New York Times artiklar ”The Jamie Dimon Witch Hunt” (8.5.2013) och ”Deloitte Denies Knowledge of Fraud at Autonomy” (21.11.2012) understryker att revisorerna totalt missat bedrägeriet i Autonomys bokslut. Att artiklarna framhäver att det är ett Big Four-företag som granskat bokslutet och att revisorerna ändå missat felen, vilket kan få det att verka som att det är värre att ett en revisor på ett Big Four-företag missat felen än om det skulle ha varit en revisor på ett mindre revisionsföretag som missat felen. Att ha helt olika förväntningar på revisorer som jobbar för olika arbetsgivare kan anses vara oskäligt och därför har dessa två artiklar kategoriserats i kategorin oskäliga förväntningar.

Förutom de ovannämnda artiklarna finns det flera artiklar som lyfter fram att det inte är vilket revisionsbolag som helst som granskat de skandalomspunna företagen Autonomy och Wells Fargo, utan ett av Big Four-företagen. The New York Times skrev år 2013 en artikel om Autonomy där företagets bedrägeri påstås ha gått obemärkt förbi två ledande revisionsföretag. Artikelns syftar på KPMG och Deloitte. Tidningen skrev också året innan

en artikel om samma händelse där skribenten retoriskt frågar sig var revisorerna varit och svarar själv på frågan med ”de var överallt”. Artikeln lyfter fram att tre Big Four-företag granskat HP-Autonomy-affären, men att ingen av dem märkt något.

I The Wall Street Journals artikel ”U.K. Accounting Watchdog Fines Deloitte, Former Partners Over Autonomy Audits” (17.9.2020) svarar Deloitte på kritiken om att deras revisionskvalitet inte uppfyller förväntningarna. Enligt artikeln menar Deloitte att deras revisorer hela tiden följt gällande standarder, men att deras sätt att arbeta ändå utvecklats till det bättre hela tiden. De har under alla år jobbat professionellt och hållit revisionskvaliteten på en hög nivå.

6 Diskussion

Syftet med avhandlingen var att analysera hur dagstidningar bidrar till skapandet och upprätthållandet av förväntningsgapet. I det här kapitlet kommer forskningens resultat att diskuteras ur den här synvinkeln.

Forskningen gjordes som en innehållsanalys av tidningsartiklar och samplet bestod av 50 tidningsartiklar från The New York Times, The Wall Street Journal och Financial Times. Artiklarna indelades i tre kategorier enligt Porters (1993) teori om förväntningsgapet.

I kapitlet om bristfällig prestation, som är den första kategorin enligt Porters (1993) teori, analyserades artiklar som kan anses bidra till förväntningsgapet och sådana som inte bidrar till förväntningsgapet. Att revisorn varit medveten om att fel förekommit i bokslutet men inte påpekat om det är ett exempel på då revisorn gjort ett medvetet fel. Om revisorerna agerat så har de inte följt vare sig ISA- eller AS-standarderna (IFAC, 2009b; PCAOB, u.å.-e). Artiklar som lyfter fram sådan här information kan inte anses bidra till förväntningsgapet, eftersom journalisterna inte gör fel i att rapportera om att revisorerna brutit mot revisionsstandarder.

Det samma kunde sägas om artiklar som presenterat information om att revisorn och företagets ledning blivit nära vänner. Ifall vänskapen har påverkat revisionens kvalitet då revisorn inte varit objektiv i sitt arbete är det inte fel av tidningar att skriva om det. Det är ändå inte olagligt att revisorn är vän med någon som jobbar i företaget som hen granskar. Det som finns reglerat i revisionsstandarderna är att revisorn inte får ha ett ekonomiskt intresse i kundföretaget och hen kan med andra ord exempelvis inte äga aktier i kundföretaget. Detta finns reglerat i AS 1005 och i Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountants (International Ethics Standards Board for Accountants, 2010). Om vänskap mellan revisorn och kunden finns det inte direkta regler, förutom att revisorn ska undvika situationer som kan få utomstående att tvivla på hens oberoende. Beroende på hur tidningarna presenterar den här informationen kan det bidra till förväntningsgapet eller inte göra det. Lyfter tidningarna fram hur reglerna ser ut i verkligheten kan de inte anses bidra till förväntningsgapet. Om journalisterna i stället skriver att ledningen och revisorn blivit nära varandra och framför det som att det i sig är fel eller olagligt finns det en risk för att de kan bidra till förväntningsgapet.

Cohen et al. (2017) har på samma sätt i sin studie lyft fram tidningsartiklar som skrivit om att revisorerna inte följt revisionsstandarderna, vilket senare lett till en affärsskandal. Som exempel nämns HPL Technologies- och Phar-mor-skandalerna. De menar att tidningarnas sätt att skriva har bidragit till förväntningsgapet i och med att tidningarna i deras studie kryddat texterna med ”even the laziest auditor...” med mera. I min studie har liknande formuleringar inte framkommit gällande revisorernas misslyckande med att följa revisionsstandarderna och därför bidrar de inte till förväntningsgapet. Det går ändå inte att utesluta att tidningar aldrig skulle bidra till förväntningsgapet med sina formuleringar.

Revisionsarvodet diskuterades ur en intressant synvinkel i bristfällig prestation-kapitlet. I en av artiklarna verkar det som att journalisten menar att ett större revisionsarvode skulle betyda sämre revisionskvalitet. Detta på grund av att kunder som betalar mycket för revisionen är sådana som revisionsföretagen gärna behåller. Det är rimligt att tänka sig att revisionsarvodet till en stor del baserar sig på antalet arbetstimmar som lagts ner på revisionen, även om också andra faktorer kan påverka arvodets storlek. Därför är det

intressant att journalisten uttrycker det som att revisionskvaliteten skulle försämrats av att arvudet är högt. Man kunde till och med anse att journalistens sätt att uttrycka sig i artikeln kan sätta revisionsbranschen i ett dåligt ljus och bidra till bibehållandet av förväntningsgapet, på grund av att hen inte nämner vad revisionsarvudet oftast baseras på i verkligheten.

Att utesluta information, exempelvis vad revisionsarvudet i verkligheten baseras på, hänger ihop med artiklar där journalisterna inte förklarar eller motiverar sina påståenden. I kapitlet om bristfällig prestation finns två underkategorier som faller in i problematiken kring att inte motivera sina påståenden, nämligen underkategorin allmänt misslyckande och underkategorin om att revisorerna inte ifrågasatt omständigheterna tillräckligt. Det är lätt hänt att påståenden som inte backas upp mot exempelvis revisionsstandarder leder till att förväntningsgapet fortsätter att existera. Detta i och med att de som läser artiklarna bildar sig sin uppfattning om revisionsbranschen på felaktiga grunder. Att påstå att något inte gått rätt till i revisionen men inte förklara vad det kan vara, är ett exempel på ett påstående från en av Financial Times artiklar som inte backas upp av en motivering och som därmed kan bidra till förväntningsgapet.

Till näst diskuteras resultaten av de artiklar som placerades i den andra av Porters (1993) kategorier, nämligen bristfälliga standarder. I denna kategori finns artiklar som kan anses bidra till förväntningsgapet och sådana som inte bidrar till gapet. Artiklarna som kategoriserades i den här kategorin handlade om skillnader i revisionsstandarderna mellan USA och Storbritannien, revisorns och kundens förhållande samt väsentlighetsgränserna.

Skillnaderna i ISA-standarderna som används i Europa och AS-standarderna i USA är något som revisorer behöver beakta då bokslut från olika länder granskas. De ska också vara medvetna om skillnaderna kring IFRS-standarderna och US GAAP. Detta var relevant i HP-Autonomy-fallet, speciellt i frågan kring intäktsredovisning. Man kan argumentera för att revisorer borde vara kapabla att beakta både de amerikanska och europeiska revisionsstandarderna i granskningsarbetet. Ifall man tänker så skulle revisorerna ha gjort fel i Autonomys fall. Det är ändå så att Deloitte reviderat Autonomys

bokslut enligt europeiska revisionsprinciper där intäktsredovisningen inte är lika reglerad som i USA. Därför kan man argumentera för att de inte har brutit mot de europeiska standarderna. I och med denna slutsats kan the Financial Reporting Councils kritiska uttalande i en av artiklarna om att Deloitte brutit mot revisionsstandarderna bidra till förväntningsgapet.

En del artiklar tog upp problemet med de olika standarderna i USA och Storbritannien och rapporterade om dem på ett neutralt sätt. I dessa artiklar beskylls inte revisorerna för att ha gjort fel, utan skillnaderna i regelverken beskrivs som en bidragande orsak till HP-Autonomy-skandalen. Dessa artiklar kan inte anses bidra till förväntningsgapet, eftersom de inte skuldbelägger revisorn på felaktiga grunder eller utan argument.

Cohen et al. (2017) har tagit upp skillnaderna mellan de amerikanska och europeiska revisionsstandarderna i sin forskningsartikel. De har tagit fasta på att skillnaderna länderna emellan kan bidra till olika ”grader” av förväntningsgap. Skillnaden som de syftar på är att det i SAS 99 (USA) inte lyfts fram situationer då ägaren av företaget inte har gjort skillnad på personliga och affärstransaktioner, medan ISA 240 tar fram detta tydligt. Då revisorerna följer det ena regelverket i sitt arbete, kan förväntningsgapet uppstå i förhållande till dem som endast är medvetna om det andra regelverkets regler kring frågan. Cohen et al. (2017) har också i sitt sampel av tidningsartiklar hittat exempel på det här. I mitt sampel har den här frågan inte kommit fram, troligen på grund av att ledningens personliga transaktioner inte är ett stort fokus i någondera av de två skandaler som granskats i den här avhandlingen.

Frågan kring att öka försäljningen i slutet av ett kvartal är ett dilemma som behandlas i en av artiklarna. Av artikeln framgår att det är vanligt att företag i slutet av ett kvartal bokar in en större försäljning för att öka omsättningen. Revisorerna behöver då granska försäljningens avklipp enligt ISA 315 och SAS 122 (IFAC, 2019; AICPA, 2021 AU-C 315.A133). Det finns inget i artikeln som tyder på att revisorn försummat att göra det. Artikeln kritiserar heller inte revisorerna på osakliga grunder och därmed kunde man dra slutsatsen om att artikeln inte bidrar till bibehållandet av förväntningsgapet.

I bristfälliga standarder-kategorin fanns också ett underkapitel om revisorns och kundens förhållande. I underkapitlet lyftes problemet med att revisorn ofta har fått fortsätta som företagets revisor efter en skandal. Det är med andra ord företaget själv som valt att behålla samma revisor. I USA finns det inget krav för att byta revisionsföretag, oavsett om bolaget är ett börsbolag eller är av allmänt intresse. Dessa bolag måste ändå med fem års mellanrum rotera huvudansvarig revisor, men företaget revisorn jobbar för får vara samma som förut (Haimowitz, 2020). Inom EU behöver börsbolag och bolag av allmänt intresse, såsom banker och försäkringsbolag, byta revisionsföretag med tio års mellanrum. EU-länderna kan själv välja att ytterligare sänka gränsen eller alternativt höja den till fjorton år, ifall vissa kriterier uppfylls. Denna regel gäller från och med 17.6.2016 (European Commission, u.å.). Tidigare räckte det också i EU att börsbolag och bolag av allmänt intresse endast böt huvudansvarig revisor efter ett visst antal år (Velte, 2014).

Financial Times artikel från år 2018, som diskuterades i resultatkapitlet, tar upp att KPMG hade fungerat som Wells Fargos revisor under många år. Fastän affärsskandalen pågått i flera år och gått revisorerna obemärkt förbi fick KPMG ändå fortsätta som företagets revisor. Wells Fargo hade ändå alltid bytt ut den huvudansvariga revisorn i enlighet med standarderna. Artikeln som diskuterar fenomenet kan inte anses bidra till förväntningsgapet, eftersom journalisten inte påstår något felaktigt om Wells Fargos revisor. Journalisten lyfter endast fram fenomenet med att det är tämligen vanligt att samma revisor omväljs även om en större skandal ägt rum, så även i Wells Fargos fall.

Artikeln väcker tankar om ifall revisionsstandarderna borde förbättras då sådant här verkar hända rätt ofta. Det som borde tas fasta på är ifall rotation av revisor skulle kunna lösa problemet, ifall det är så att skandalerna tenderar att hänga ihop med att revisorn blivit för nära med sin kund och därför inte är tillräckligt skeptiskt mot kunden. Att revisorn dessutom blir omvald efter en affärsskandal tyder på att det eventuellt kan finnas en närmare relation mellan revisorn och kunden än vad som enligt revisionsstandarderna ISA 200 och AS 1005 är tillåtet med tanke på revisorns oberoende (IFAC, 2009a; PCAOB, u.å.-d). Som tidigare konstaterats är det ändå inte emot revisionsstandarderna att känna

sin kund bra eller att vara vän med någon som jobbar hos kunden. Standarderna kräver med andra ord att revisorn ska behålla en opartisk inställning till kunden.

Det sista underkapitlet som diskuteras gällande bristfälliga standarder är fastställandet av väsentligheten för revisionen. Till en av revisorns uppgifter då hen planerar revisionen är att fastställa väsentligheten. Regler gällande hur väsentligheten ska fastställas finns i bland annat ISA 320 och AS 2105 (IFAC, 2004; PCAOB, u.å.-f). I Wells Fargo-skandalen blev många s.k. ”vanliga människor” påverkade av affärsskandalen i och med att deras uppgifter användes på ett olagligt sätt av banken. Det går att fråga sig ifall väsentlighetsgränserna, som revisorerna använder, effektivare borde beakta också så kallade ”vanliga människors” intressen? I ISA 320 står det endast om att man ska beakta ”användarna av bokslutet” då man fastställer väsentlighetsgränserna (IFAC, 2004). Personer som har sina pengar på ett konto på banken eller lyft ett lån räknas knappast till användare av bokslutet. I AS 2105 står det på motsvarande sätt bara om ”förnuftiga investerare och aktieägare” (PCABO, u.å.). Troligen inte innefattar den här definitionen inte personer som är bankens vanliga kunder. Båda regelverken fastställer dessutom att materialiteten ska räknas ut så att bokslutet som helhet inte ska vara väsentligt fel.

Ifall revisorn räknat ut väsentligheten enligt gällande standarder, har hen inte gjort fel och då kunde artiklarna som placerats i denna kategori tänkas bidra till förväntningsgapet i och med att revisorns sätt att räkna i så fall kritiserats på fel grunder. Om väsentligheten däremot räknats ut på fel sätt har revisorn gjort fel och då skulle det inte vara fel att rapportera om det i dagstidningarna. Det går alltså att fråga sig om de vanliga kundernas intressen borde beaktas noggrannare då väsentlighetsgränserna fastställs och ifall standarderna borde uppdateras på den här punkten.

Den sista kategorin enligt Porters (1993) indelning av förväntningsgapet är oskäligen förväntningar. I kategorin placerades artiklar där journalisten skriver om revisionen i ett negativt sken men där påståendena inte motiverats. Uttryck om att revisorerna inte presterat på den nivå som förväntas av dem, utan någon förklaring om vad som förväntas eller på vilket sätt de underpresterat är exempel på påståenden som kan anses bidra till

förväntningsgapet. Påståendet kan sägas förmedla en ofullständig bild av revisorns roll i affärsskandalen i och med att en förklaring om av som gått fel saknas.

Vissa artiklar beskrev revisorns förfarande som bristfälligt, utan att veta vad som egentligen förväntas av revisorer. Det som står i artiklarna skiljer sig alltså från revisionsstandarderna. Detta var fallet i artiklarna som beskrev hur Autonomy betalat ut en viss summa till någon av sina leverantörer men kort därpå fått in en nästan motsvarande summa på sitt konto. Revisionsstandarderna förutsätter inte revisorerna att granska kontoutdragen för hela årets alla transaktioner för att hitta in- och utbetalningar som är av liknande storlek. Artikeln kan felaktigt få läsaren att tro att revisorn borde ha märkt dessa in- och utbetalningar, och därmed kan artikelns innehåll bidra till att förväntningsgapet fortsätter att existera. I ISA 330 och ISA 505 står det att revisorn ska ta i beaktande ifall hen behöver externa bekräftelser från banken. Bekräftelser kan behövas om revisorn anser att det finns en förhöjd risk för fel (IFAC 2004; IFAC, 2009c; IFAC, 2009d). I AS-standarderna finns det inte heller reglerat att revisorn måste granska kontoutdrag. I AS 2310 står det gällande kontoutdrag att revisorn i vissa fall kan använda sig av kontoutdrag som hen fått direkt av sin kund (PCAOB, u.å.-g). I standarderna står det alltså inte att revisorn måste få ta del av hela räkenskapsperiodens alla kontoutdrag. Bekräftelser från tredje parter, såsom banker, kan ändå öka revisorns säkerhet för att bokslutet är rätt och därför är det vanligt att revisorer ber om exempelvis bankbekräftelser (European Court of Auditors, 2020).

Samma problematik som beskrivits ovan gäller skuldbeläggandet av revisorn då ledningen i ett företag begått ett bedrägeribrott. Då revisorn följer gällande revisionsstandarder och lagar och därmed planerar och utför revisionen enligt det som finns reglerat, är det oskäligt att lägga skulden på revisorn då en affärsskandal äger rum. Av ISA 240 och AS 1001 framgår att företagets ledning bär ansvaret för att de finansiella rapporterna är rätt (IFAC, 2009b; PCAOB, u.å.-c). Det borde därför tydligare framgå av tidningsartiklarna varför revisorn beskylls för att ha gjort fel, så att de som tar del av artiklarna får en helhetlig bild av vad som hänt. Att beskylla revisorn för en affärsskandal och inte förklara varför, kan

leda till missförstånd hos dem som inte är insatta i revisionsstandarderna och därmed bidra till förväntningsgapet.

I samplet fanns artiklar som kunde anses få revisorn att framstå i ett obefogat dåligt ljus. I dessa artiklar är problemet att revisionsföretagets tidigare misstag tas upp i samband med att den aktuella affärsskandalen presenteras. Detta fastän revisorn som är inblandad i den aktuella affärsskandalen inte har haft något att göra med tidigare affärsskandaler som lyfts fram. Exempelvis är Deloitte ett revisionsbolag som finns i många länder och att då jämföra Deloittes revision i Storbritannien med någon annan skandal som ägt rum i något helt annat land kunde anses vara irrelevant i sammanhanget. Då journalister gör detta kan man fråga sig om vilket deras syfte med det är.

Den sista underrubriken i oskäliga förväntningar-kategorin var de högre förväntningarna på Big Four-revisorer än på andra revisorer. Det var flera artiklar som tog fasta på vem det var som fungerat som revisor både gällande Wells Fargo- och HP-Autonomy-skandalen. I artiklarna framhävdes det faktum att det var ett av Big Four-revisionsföretagen som fungerat som revisor. I vissa av artiklarna fanns det citat om att det var Deloitte eller KPMG och därmed inget litet revisionsföretag som granskat de finansiella rapporterna. Utgående från artiklarna verkar det som att förväntningarna på Big Four-företagen verkar vara högre än på andra revisionsbolag. Man kunde argumentera för att det är oskäligt att ha olika förväntningar på företag inom samma bransch, eftersom alla företag i revisionsbranschen följer samma regelverk. Beroende på var i världen revisionsföretaget och dess kunder ligger skiljer sig naturligtvis regelverken åt, liksom tidigare konstaterats gällande Europa och USA. Men revisionsföretag och kunder som finns på samma geografiska område följer samma regler och borde därför behandlas lika. Det går ändå inte att utesluta att Big Four-företagen själva försöker skilja sig ur mängden som exempelvis större och därför bättre än andra. Ifall det är så kunde man anse det logiskt att förväntningarna på dem därför är högre. Detta är ändå inget som jag har forskat om i den här avhandlingen. Om man bortser från den möjligheten kunde man argumentera för den slutsatsen att det är oskäligt att ha högre förväntningar på vissa inom en bransch än på andra.

I artikelsamplet om de två skandalerna finns alltså artiklar som kan anses bidra till förväntningsgapet och sådana som inte gör det. Kategoriseringen av artiklar och slutsatserna om ifall de bidrar till förväntningsgapet eller inte är såklart subjektiv. Den här studien har kommit fram till att cirka en tredjedel av de 50 tidningsartiklarna kan anses bidra till förväntningsgapet i revision.

Baserat på det som diskuterats ovan och i resultatkapitlet går det ändå inte med säkerhet att säga vilka artiklar som skapar förväntningsgapet och vilka som upprätthåller ett redan existerande förväntningsgap. Genom att göra kvalitativa intervjuer med personer som läst tidningsartiklar om affärsskandaler kunde man eventuellt få ett svar på den frågan. Då skulle man få en uppfattning om hur den stora massan uppfattar, förstår och tolkar artiklarna och revisorernas roll. Dessutom kunde man forska om deras uppfattning om revisorers roll ändrat då de läst tidningsartiklar om ämnet.

7 Sammanfattning och slutsatser

I det här kapitlet presenteras en sammanfattning av resultatet och diskussionen tillsammans med avhandlingens slutsatser. Syftet med avhandlingen var att ta reda på hur dagstidningar bidrar till skapandet och upprätthållandet av förväntningsgapet. Utgående från syftet utformades forskningsfrågan: Bidrar mediernas framställning av revisorers roll i affärsskandaler till förväntningsgapet?.

För att besvara forskningsfrågan användes ett tidningsartikelsampel på 50 artiklar från tre ledande tidningar. Artiklarna kategoriserades i tre kategorier i enlighet med Porters (1993) teori om förväntningsgapet i revision: bristfällig prestation, bristfälliga standarder och oskäliga förväntningar. I alla tre kategorier fanns artiklar som kan anses bidra till förväntningsgapet och sådana som inte gör det eller är neutrala.

I kategorin bristfällig prestation handlade diskussionen framför allt om att journalister lämnat bort väsentlig information från artiklarna. Exempel på detta fanns i artiklar om revisionsarvodet och revisorns och kundföretagets relation med varandra.

I bristfälliga standarder behandlades artiklar som tog upp revisorns vänskapsrelation med någon i kundföretaget och de olika revisionsstandarderna som används i USA och Europa. Dessutom diskuterades frågan om hur revisorns sätt att räkna ut väsentlighetsgränserna kan påverka utfallet av revisionen.

I den sista kategorin, oskäliga förväntningar, kategoriserades artiklar där journalisten inte motiverat sina påståenden om varför hen anser att revisionen gått felaktigt till. Som exempel kan nämnas uttryck om att revisorn inte presterat på den nivå som förväntas, men utan någon förklaring om vad som hade förväntats av hen.

I de artiklar som analyserades i den här avhandlingen kan ungefär en tredjedel anses bidra till förväntningsgapet i revision. Även om analysen och tolkningen naturligtvis är subjektiv bidrar avhandlingen till forskningen genom att lyfta fram medias inverkan på förväntningsgapet. Tidningsartiklar bidrar således med stor sannolikhet till att skapa och upprätthålla förväntningsgapet. För få en bättre förståelse för medias inverkan på förväntningsgapet skulle det krävas fortsatt forskning i ämnet. Exempelvis skulle kvalitativa intervjuer med läsare av tidningsartiklar kunna bidra till att få en djupare förståelse för hur informationen i artiklarna mottas. Då kunde man få reda på om artiklarna påverkat läsarens syn på vad som förväntas av revisorer. Det är också svårt att säga vad som skapar förväntningsgapet och vad som upprätthåller ett redan existerande förväntningsgap. Frågan om vilka faktorer som skapar och vilka som upprätthåller förväntningsgapet skulle behöva forskas i mer för att kunna dra säkrare slutsatser.

Källor

Acca. (u.å.). *The Audit of Assertions*. Hämtad 15.11.2022 från <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/fundamentals-exams-study-resources/f8/technical-articles/assertions.html>

Altschiller, D. (21.12.2021). *Newspapers - which way do they lean?*. Boston University Libraries. Hämtad 1.2.2022 från <https://library.bu.edu/blumenthal/bias>

American Institute of Certified Public Accountants. (2021). *Understanding the Entity and Its Environment and assessing the Risks of Material Misstatement*. Hämtad 5.11.2022 från <https://us.aicpa.org/content/dam/aicpa/research/standards/auditattest/downloadabledocuments/au-c-00315.pdf>

Antonacopoulou, E. P., Bento, R. F., & White, L. (2019, July). Why didn't the watchdogs bark? Internal auditing and the Wells Fargo scandal. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2019, No. 1, p. 12966). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.

Bailey, K. E., Bylinski, J. H., & Shields, M. D. (1983). Effects of audit report wording changes on the perceived message. *Journal of Accounting Research*, 355-370.

Barker, D., & Knight, K. (2000). Political talk radio and public opinion. *Public opinion quarterly*, 64(2), 149-170.

BBC. (28.1.2022). *HP wins multibillion-dollar fraud case over Autonomy sale*. BBC. Hämtad 1.10.2022 från <https://www.bbc.com/news/uk-england-cambridgeshire-60170510>

Clemente, M., & Gabbioneta, C. (2017). How does the media frame corporate scandals? The case of German newspapers and the Volkswagen diesel scandal. *Journal of Management Inquiry*, 26(3), 287-302.

Cohen, J., Ding, Y., Lesage, C., & Stolowy, H. (2017). Media bias and the persistence of the expectation gap: An analysis of press articles on corporate fraud. *Journal of Business Ethics*, 144(3), 637-659.

Duru, A., Iyengar, R. J., & Zampelli, E. M. (2016). The dynamic relationship between CEO duality and firm performance: The moderating role of board independence. *Journal of Business Research*, 69(10), 4269-4277.

Elson, R. J., & Ingram, P. (2018). Wells Fargo and the unauthorized customer accounts: A case study. *Global Journal of Business Pedagogy*, 2(1), 607-639.

European Commission. (u.å.). *Reform of the EU Statutory Audit Market - Frequently Asked Questions (updated version)*. Europa.eu. Hämtad 5.11.2022 från https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/MEMO_16_2244

European Court of Auditors. (27.3.2020). *External confirmations*. Methodology.eca.europa.eu. Hämtad 6.12.2022 från <https://methodology.eca.europa.eu/aware/FA/Pages/Examination/External-confirmations.aspx>

Findahl, O., & Höijer, B. (1981). *Text-och innehållsanalys: en översikt av några analystraditioner*. Publik-och programforskningsavd., Sveriges radio.

Fingeld-Connett, D. (2014). Use of content analysis to conduct knowledge-building and theory-generating qualitative systematic reviews. *Qualitative research*, 14(3), 341-352.

Flitter, E. (21.02.2020). The Price of Wells Fargo's Fake Account Scandal Grows by \$3 Billion. The New York Times. Hämtad 10.09.2021 från <https://www.nytimes.com/2020/02/21/business/wells-fargo-settlement.html>

Flynn, A. (2019). Determinants of corporate compliance with modern slavery reporting. *Supply Chain Management: An International Journal*.

Frost, C., Weingarten, K., Babington, D., LePan, D., & Okun, M. (2017). *The Broadview Guide to Writing: A Handbook for Students*. Broadview Press.

Gantz, S. D. (2013). *The basics of IT audit: purposes, processes, and practical information*. Elsevier.

Geiger, M. A. (1994). Investor views of audit assurance: Recent evidence of the expectation gap. *Journal of accountancy*, 60-66.

Haimowitz, B. (23.9.2020). *Should the U.S. broaden its mandate on auditor rotation? No support for doing so emerges from new research*. Hämtad 8.11.2022 från <https://aaahq.org/Outreach/Newsroom/Press-Releases/09-23-20-Should-the-US-broaden-its-mandate-on-auditor-rotation>

Hanks, J. (1992). The expectations gap—the consumer angle. *Accountancy, February*, 33.

Hassink, H. F., Bollen, L. H., Meuwissen, R. H., & de Vries, M. J. (2009). Corporate fraud and the audit expectations gap: A study among business managers. *Journal of international accounting, auditing and taxation*, 18(2), 85-100.

Hatherly, D., Innes, J., & Brown, T. (1991). The expanded audit report—An empirical investigation. *Accounting and Business Research*, 21(84), 311-319.

Hewlett Packard Enterprise. (u.å.). *Timeline of our history – Growth*. Hpe.com. Hämtad 7.12.2022 från <https://www.hpe.com/us/en/about/history/timeline/timeline-growth.html>

Humphrey, C., Moizer, P., & Turley, S. (1993). The audit expectations gap in Britain: An empirical investigation. *Accounting and business research*, 23(sup1), 395-411

International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA). (2010). *Handbook of the code of ethics for professional accountants*. New York, NY: IFAC.

International Federation of Accountants. (December 2004). *International Standard on Auditing 320 Audit Materiality*. New York: IFAC.

International Federation of Accountants. (2009a). *International standard on auditing 200: Overall objectives of the independent auditor and the conduct of an audit in accordance with international standards on auditing*. New York: IFAC.

International Federation of Accountants. (2009b). *International standard on auditing 240: The auditor's responsibilities relating to fraud in an audit of financial statements*. New York: IFAC.

International Federation of Accountants. (December 2009c). *International Standard on Auditing 330 The auditor's response to assessed risks*. New York: IFAC.

International Federation of Accountants. (December 2009d). *International Standard on Auditing 505 External confirmations*. New York: IFAC.

International Federation of Accountants. (December 2019). *ISA 315 (uudistettu 2019) sekä mukauttavat muutokset ja ISA 315:n (uudistettu 2019) seurauksena tehtävät muutokset muihin standardeihin*.

- Iyengar, S., & Kinder, D. R. (2010). *News that matters: Television and American opinion*. University of Chicago Press.
- Jiang, J. X., & Shen, M. (2017). Traditional media, twitter and business scandals. *Michael, Traditional Media, Twitter and Business Scandals (May 1, 2017)*.
- Kapel, S., & Schmidt, K. D. (2018). Media literacy and newspapers of record. *Reference Services Review*.
- Kassem, R., & Higson, A. (2012). Financial reporting fraud: are standards' setters and external auditors doing enough?. *International Journal of Business and Social Science*, 3(19), 283-290.
- Kelly, A. S., & Mohrweis, L. C. (1989). Bankers and investors perceptions of the auditors role in financial statement reporting-the impact of SAS No-58. *Auditing-A Journal of Practice & Theory*, 9(1), 87-97.
- Kizil, C., & Kaşbaşı, B. (2018). Accounting scandals and eye-catching frauds: USA-Japan comparison by considering the role of auditing. *Journal of Asian Research*, 2(3).
- Kleinman, G., Lin, B. B., & Palmon, D. (2014). Audit quality: A cross-national comparison of audit regulatory regimes. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 29(1), 61-87.
- Knutson, P. H. (1994). 'In the public interest'-Is it enough?. *The CPA Journal*, 64(1), 32.
- Koh, H. C., & Woo, E. S. (1998). The expectation gap in auditing. *Managerial auditing journal*.
- Liggio, C. D. (1975). The expectation gap: The accountant's legal Waterloo?. *The CPA (pre-1986)*, 45(000007), 23.

Lochner Jr, P. R. (1993). Accountants' legal liability: A crisis that must be addressed. *Accounting Horizons*, 7(2), 92.

Lynch, S.N. (25.4.2017). *Lawmakers question quality of KPMG's Wells Fargo audits*. Reuters. Hämtad 29.1.2022 från <https://www.reuters.com/article/wells-fargo-kpmg-idUSL1N1HX1YX>

Mahdi, S. (2011). Audit expectation gap: Concept, nature and trace. *African Journal of Business Management*, 5(21), 8376-8392.

McCombs, M. (2002, juni). The agenda-setting role of the mass media in the shaping of public opinion. *Mass Media Economics 2002 Conference, London School of Economics*: <http://sticerd.lse.ac.uk/dps/extra/McCombs.pdf>.

McEnroe, J. E., & Martens, S. C. (2001). Auditors' and investors' perceptions of the "expectation gap". *Accounting Horizons*, 15(4), 345-358.

Miller, J. R., Reed, S. A., & Strawser, R. H. (1990). The new auditor's report: Will it close the expectations gap in communications?. *The CPA Journal*, 60(5), 68.

Nair, R. D., & Rittenberg, L. E. (1987). *Messages Received from Audit, Review, and Compilation Reports: Extension to More Diverse Groups*. School of Business, University of Wisconsin-Madison.

Nasdaq. (10.12.2022). *WFC Historical Data*. Hämtad 10.12.2022 från <https://www.nasdaq.com/market-activity/stocks/wfc/historical>

Norris, F. (29.11.2012). A Clash of Auditors in H.P. Deal. *The New York Times*. Hämtad 2.10.2022 från <https://www.nytimes.com/2012/11/30/business/auditors-clash-in-hp-deal-for-autonomy.html>

Olojede, P., Erin, O., Asiriwa, O., & Usman, M. (2020). Audit expectation gap: an empirical analysis. *Future Business Journal*, 6(1), 1-12.

Patent- och registerstyrelsen. (24.9.2021). *Väsentlighet*. Hämtad 15.11.2022 från https://www.prh.fi/sv/revisionstillsyn/revisionstillsyns_publicationer/arsrapporter_om_kvalitetsgranskningar/arsrapport_om_kvalitetsgranskningar_2019/ovriga_betydande_observationer_av_kvalitetsgranskningarna_enligt_amnesomrade/vasentlighet.html

Payne, K., & Foreman, D. (25.03.2021). *Wells Fargo Bank Review*. Forbes.com. Hämtad 10.09.2021 från <https://www.forbes.com/advisor/banking/wells-fargo-bank-review/>

Porter, B. (1993). An empirical study of the audit expectation-performance gap. *Accounting and business research*, 24(93), 49-68.

Prasad, B. D. (2008). Content analysis. *Research methods for social work*, 5, 1-20.

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-a). *About*. Hämtad 25.10.2021 från <https://pcaobus.org/about>

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-b). *Auditing Standards*. Hämtad 8.12.2022 från <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards>

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-c). *AS 1001: Responsibilities and Functions of the Independent Auditor*. Hämtad 9.11.2022 från <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS1001>

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-d). *AS 1005: Independence*. Hämtad 9.11.2022 från <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS1005>

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-e). *AS 1305: Communications About Control Deficiencies in an Audit of Financial Statement*. Hämtad 18.12.2022 från <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS1305>

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-f). *AS 2105: Consideration of Materiality in Planning and Performing an Audit*. Hämtad 3.12.2022 från <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS2105>

Public Company Accounting Oversight Board. (u.å.-g). *AS 2310: The Confirmation Process*. Hämtad 6.12.2022 från <https://pcaobus.org/oversight/standards/auditing-standards/details/AS2310>

Rapoport, M. (1.11.2016). Wells Fargo: Where Was the Auditor?. *The Wall Street Journal*. Hämtad 29.1.2022 från <https://www.wsj.com/articles/wells-fargo-where-was-the-auditor-1478007838>

Ruhnke, K., & Schmidt, M. (2014). The audit expectation gap: existence, causes, and the impact of changes. *Accounting and business research*, 44(5), 572-601.

Sridharan, U. V., & Hadley, L. U. (2018). Internal audit, fraud and risk management at Wells Fargo. *International Journal of the Academic Business World*, 12(1), 49-53.

Stewart, J. B. (30.11.2012). From H.P., a Blunder That Seems to Beat All. *The New York Times*. Hämtad 1.10.2022 från <https://www.nytimes.com/2012/12/01/business/hps-autonomy-blunder-might-be-one-for-the-record-books.html>

The Commission on Auditors' Responsibilities (Cohen Commission). (1978). *Report, Conclusions and Recommendations*. American Institute of Certified Public Accountants.

Universal CPA Review. (u.å.). *What is the difference between GAAS and SAS?*. Hämtad 10.12.2022 från <https://www.universalcpareview.com/ask-joeey/what-is-the-difference-between-gaas-and-sas/>

Velte, P. (2014). The New European Audit Firm Rotation. *Journal of Global Economics*, 2 (3), 1-3.

Witman, P. D. (2018). “What Gets Measured, Gets Managed” The Wells Fargo Account Opening Scandal. *Journal of Information Systems Education*, 29(3), 131-138.

Källor för data

Ahmed, M. (12.9.2014). Lynch fires back at HP’s ‘excessive’ forecasts on Autonomy deal. *Financial Times*. London.

Ahmed, M.Guthrie, J.(3.12.2014). Autonomy founder challenges HP allegations. *Financial Times*. London.

Ahmed, M. (20.1.2015). UK fraud office drops HP-Autonomy investigation and shifts focus to US. *Financial Times*. London.

Alden, W. (20.11.2012). H.P.’s Write-Down Puts Advisers in the Spotlight. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/11/20/h-p-s-write-down-puts-advisers-in-the-spotlight/?searchResultPosition=10>

Alden, W. (7.12.2012). Netflix in Hot Water Over Facebook Post. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/12/07/netflix-in-hot-water-over-facebook-post/?searchResultPosition=17>

Bray, C. (12.4.2017). KPMG Fires 6 Over Ethics Breach on Audit Warnings. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från

<https://www.nytimes.com/2017/04/12/business/dealbook/kpmg-public-company-accounting-oversight-board.html?searchResultPosition=8>

Calatayud, A. (17.9.2020). U.K. Accounting Watchdog Fines Deloitte, Former Partners Over Autonomy Audits. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från

https://www.wsj.com/articles/u-k-accounting-watchdog-fines-deloitte-former-partners-over-autonomy-audits-11600351624?mod=hp_minor_pos7

Cowley, S. (1.11.2016). Wells Fargo to Pay \$50 Million to Settle Home Appraisal Overcharges. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från

<https://www.nytimes.com/2016/11/02/business/dealbook/wells-fargo-50-million-settle-home-appraisal-overcharges.html?searchResultPosition=5>

Croft, J. Ram, A. (23.3.2019). Autonomy co-founder prepares for UK legal battle with Hewlett-Packard. *Financial Times*. London.

Croft, J. (26.3.2019). Lynch accused as \$5bn fraud trial begins. *Financial Times*. London.

Croft, J. (27.6.2019). Autonomy chief declares Whitman ‘out of her depth’ at Hewlett-Packard. *Financial Times*. London.

De La Merced, M.J. (20.11.2012). Autonomy’s Ex-Chief: H.P.’s Claims ‘Completely and Utterly Wrong’. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från

<https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/11/20/autonomys-ex-chief-h-p-s-claims-completely-and-utterly-wrong/?searchResultPosition=4>

De La Merced, M.J. (21.11.2012). Deloitte Denies Knowledge of Fraud at Autonomy. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/11/21/deloitte-denies-knowledge-of-fraud-at-autonomy/?searchResultPosition=1>

De La Merced, M.J. (27.11.2012). Autonomy's Ex-Chief Calls on H.P. to Defend Claims. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/11/27/autonomys-ex-chief-calls-on-h-p-board-to-defend-allegations/?searchResultPosition=5>

De La Merced, M.J. (3.12.2012). Taking His Fight Against H.P. to the Web. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/12/03/taking-his-fight-against-h-p-to-the-web/?searchResultPosition=9>

Fildes, N. Martin, K. (1.6.2018). Deloitte faces disciplinary action over Autonomy audit in lead-up to HP sale. *Financial Times*. London.

Ford, J. (19.3.2018). Ignore the FRC's dead cat and hold auditors to account. *Financial Times*. London.

Gelles, D. (22.11.2012). HP claims strengthen calls for audit reform. *Financial Times*. London.

Gray, A. Crooks, E. (25.4.2018). GE and Wells Fargo face shareholder calls to end KPMG audits. *Financial Times*. London.

Hardy, Q. (20.3.2012). Autonomy Questions for Hewlett-Packard. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/bits.blogs.nytimes.com/2013/03/20/autonomy-questions-for-hewlett-packard/?searchResultPosition=2>

Hardy, Q. (25.11.2012). Autonomy Founder Challenges H.P.'s Claims. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.nytimes.com/2012/11/26/technology/mike-lynch-autonomys-founder-says-hes-baffled-by-hps-claims.html?searchResultPosition=4>

Hardy, Q. (25.8.2014). Judge Rejects Settlement Proposal in HP's Autonomy Suit. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/bits.blogs.nytimes.com/2014/08/25/lawyers-suing-hp-lose-a-payday-gain-a-target/?searchResultPosition=7>

Henning, P.J. (21.11.2012). In Hewlett's Claims About Autonomy, Legal Costs Could Pile Up. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://archive.nytimes.com/dealbook.nytimes.com/2012/11/21/in-hewletts-claims-about-autonomy-legal-costs-could-pile-up/?searchResultPosition=6>

Kinder, T. (10.7.2020). Deloitte faces fine over Autonomy audits. *Financial Times*. London.

Kinder, T. (18.9.2020). Deloitte must pay £21m over Autonomy audit lapses. *Financial Times*. London.

Lex. (1.6.2018). Autonomy/FRC: fast-receding credibility. *Financial Times*. London.

Marriage, M. (23.2.2019). Time to rebuild flimsy foundations of accountancy. *Financial Times*. London.

Masters, B. (29.4.2017). Bankers need to change tune on their blame record. *Financial Times*. London.

Masters, B. (28.10.2017). Accountants are finally being held to account in the US. *Financial Times*. London.

Masters, B. (16.5.2018). Supine shareholders need to stand up to directors. *Financial Times*. London.

Masters, B. (5.12.2018). Fraud case puts focus on the flaws in UK accounting. *Financial Times*. London.

Matton, C.G. (26.9.2016). Seeking Accountability for Wells Fargo Sham Accounts. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.nytimes.com/2016/09/27/opinion/seeking-accountability-for-wells-fargo-sham-accounts.html?searchResultPosition=39>

Maurer, M. (30.1.2022). U.K. Tribunal Against KPMG Raises Questions Over Liability of Junior Auditors. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.wsj.com/articles/u-k-tribunal-against-kpmg-raises-questions-over-liability-of-junior-auditors-11643551202>

McCarthy, B. Burgess, K. (12.2.2013). Autonomy's accounts probed by watchdog. *Financial Times*. London.

Norris, F. (29.11.2012). A Clash of Auditors in H.P. Deal. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.nytimes.com/2012/11/30/business/auditors-clash-in-hp-deal-for-autonomy.html?searchResultPosition=7>

Nuttall, C. Waters, R. (22.11.2022). Blame game thrusts tech group's due diligence under the spotlight. *Financial Times*. London.

O'Dwyer, M. (23.9.2021). Deloitte UK partners land average £1m prize. *Financial Times*. London.

Rapoport, M. (20.11.2012). Deloitte Faces Questions After Hewlett-Packard's Deal. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från

<https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324851704578131210903095462>

Rapoport, M. (6.12.2012). Eyebrows Go Up as Auditors Branch Out. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från

<https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324705104578149222319470606>

Rapoport, M. (1.11.2016). Wells Fargo: Where Was the Auditor?. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.wsj.com/articles/wells-fargo-where-was-the-auditor-1478007838>

Rapoport, M. (24.1.2018). What the KPMG Conspiracy Case Revealed About Its Audits. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från

https://www.wsj.com/articles/what-the-kpmg-conspiracy-case-revealed-about-its-audits-1516810866?mod=article_relatedinline

Smith, J. (24.7.2019). Networks of audit firms could challenge the Big Four. *Financial Times*. London.

Sonnenfeld, J.A. (8.5.2013). The Jamie Dimon Witch Hunt. *The New York Times*.

Hämtad 15.7.2022 från <https://www.nytimes.com/2013/05/09/opinion/the-jamie-dimon-witch-hunt.html?searchResultPosition=11>

Sproul, D. (3.12.2018). Surviving the Enron fallout. *Financial Times*. London.

Stewart, J.B. (8.10.2015). Léo Apotheker May Have Been Worse H.P. Chief Than Carly Fiorina. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från

<https://www.nytimes.com/2015/10/09/business/leo-apotheker-may-have-been-worse-hp-chief-than-carly-fiorina.html?searchResultPosition=12>

The Editorial Board. (14.4.2017). Auditing the Auditors. *The New York Times*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.nytimes.com/2017/04/14/opinion/auditing-the-auditors.html?searchResultPosition=7>

The Editorial Board. (4.5.2017). Accounting scandals put the Big Four on the spot. *Financial Times*. London.

The Financial Times. (18.2.2014). Tangled web of hardware and resellers. *Financial Times*. London.

Trentmann, N. (6.1.2022). U.K. Watchdog Finds Deloitte, Former Partners Failed to Challenge Autonomy's Accounting. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.wsj.com/articles/u-k-watchdog-finds-deloitte-former-partners-failed-to-challenge-autonomys-accounting-11609964495>

Worthen, B. (21.1.2012). Inside H-P's Missed Chance to Avoid a Disastrous Deal. *The Wall Street Journal*. Hämtad 15.7.2022 från <https://www.wsj.com/articles/SB10001424127887323635504578211743521976174>